

הדרך היוזמי

מסכת בבא בתרא דף כו - דף כז

כז אלול - כח אלול התשס"ט

מפני חילול הקדושה. דאי נימא דדין המעילה תליא בדין הממון, מה לי קדושת פה מה לי קדושה הבאה מאיליה.

כ) גמ', כאן בתוך ט"ז אמה וכו'. ביאר היר רמה (אות קיב), דעד ט"ז אמה יונקים השורשים מגופו של אילן, ומשום הכי כגופו של אילן חשיבי. אבל היותר מט"ז אמה אינם יונקים מגופו של אילן, ומשום הכי בתר קרקע אזלינן.

כא) גמ', גזלן הוא ואין מביאין ממנו ביכורים. ביאר רש"י בד"ה ואין מביאין, דאין צריך להביא ביכורים, דהא לא קרינן ביה "ארצך". והקשה הרמב"ן, אמאי לא חיביהו מדרבנן כדרך שחיבו הקונה שני אילנות אף שלא קנה קרקע. ומשום הכי פירש כר"ח, דאין לו להביא ביכורים משום דאין מביאין גזל לפני המזבח.

כב) גמ', שם. כתב הרשב"א (לעיל כה:). דעולא לא פליג אמאי דאמרינן לקמן (כו:): דיהושע התנה שיהיה סומך אילנו לשדה חבירו, אלא דסבר דלאו לענין ביכורים איתמר, משום דאינו יכול לומר "האדמה אשר נתת לי".

אמנם בסוף דבריו כתב, דעיקר תקנת יהושע לענין ביכורים איירי, ועולא פליג אתקנת יהושע, ואף כר' יוסי דאמר זה נוטע בתוך שלו לית ליה, וגולן דקאמר היינו גולן גמור. ועיין לקמן (כו:): אות טו.

כג) גמ', אלא מדרתנן שלשה אילנות. ביאר רש"י בד"ה ואלא מדרתנן, דהכא באילנות גדולים דינקי טפי איירי, ומשום הכי סגי בשלשה אילנות לבית סאה. והר"י מיגאש כתב, דמאי דאמרינן עשר נטיעות המפורות, לאו למימרא דבבבציר מהכי אסור לחרוש כל הבית סאה בשבילן, דהא סגי בשלשה אילנות כדחזינן הכא. אלא אתי למימר דבטפי מעשר נטיעות, לא שרי לחרוש כל הבית סאה בשבילן, משום דאינן מתקיימים בהכי.

כד) תוס' ד"ה גזלן, בסוה"ד, אלא על מנת כן הנחיל שיהא חשוב כמו מארצך. ביאר הקהילות יעקב (סימן טז), דאין הכוונה דאף דאין לו זכות ביניקה, מכל מקום חשיב "מארצך" מחמת תנאי יהושע, דאי לא הוי ארצך, איך יהני תנאי יהושע שיחשב ארצך. אלא, דהתנה יהושע שיהיה לכל אחד זכות יניקה בשדה חבירו. ואף דחבירו יוכל לקצוץ השורשים, מכל מקום כל שלא קצץ אית ליה זכות יניקה. ואף דלענין קונה אילן אחד קיימא לן דאין מביא וקורא, אף דאית ליה זכות יניקה, היינו משום דהתם אית ליה רק שיעבוד בקרקע חבירו. אבל מתנאי יהושע אית ליה זכות בגוף הקרקע לענין היניקה.

דף כז ע"א

א) גמ', מי סברת בריבועא קא אמרינן וכו'. הקשה החזון איש (שביעית סימן יז סק"ט), היאך סלקא דעתין דאילן יונק בריבועא, הא יניקתו מכל הצדדים והוי בעיגול. וביאר, ד"מי סברת" לא קאי אדברי עולא דאילן יונק ט"ז אמה לכל צד. אלא קאי אחשבון ג' אילנות לבית סאה, דמי סברת דעולא עשה החשבון לפי ריבוע דבית סאה, ובאמת אין האילנות יונקות כל הבית סאה, משום דיונקות בעיגולא. בעיגולא קאמרינן, והיינו דלג' אילנות שיונקות בעיגולא איכא בית סאה שלם ליניקתן, ומשום הכי קאמר דבעינן ט"ז אמה לכל רוח.

ב) גמ', היינו דלא דק ולחומרא לא דק. הקשה המהר"ם, לשיטת ר"ח שהביאו התוס' לעיל (כו:): ד"ה גזלן, דהיינו טעמא דעולא משום דהוי גזל ואין מביאין גזל לפני המזבח, איך אפשר לומר דלחומרא לא דק, הרי בט"ז אמה אכתי הוי גזל לפני המזבח. ותירץ, דאף לשיטת ר"ח לא הוי גזל גמור, דהא מדינא בין לר' יוסי ובין לרבנן לא בעינן הרחקת ט"ז אמה, ושפיר שייך

דלא רצה לקצו משום כל תשחית, ומאי דתני "אם הבור קדם קוצץ" היינו באילן סרק. ובעליות דרבינו יונה כתב, דאם מן הדין חייב לקוצצו, לית ביה משום כל תשחית, והא דלא רצה לקוצצו, משום דסבר דאין בעל האילן נחשב גורם לישיבת העופות, ואין עליו להרחיק. עוד פירש, דאף רב יוסף דאמר ליה זיל קוץ, לאו מדינא אמר ליה, אלא משום מידת חסידות, ומשום הכי אמר אנא לא קייצנא. והרשב"א הביא להאי פירושא בשם יש מפרשים, ודחאו, משום דלישנא ד"זיל קוץ" מדינא משמע.

יג) תוס' ד"ה אנא, בתוה"ד, דאיכא לאוקמי באילן סרק. הקשה הכסף משנה (פ"ז ממלכים ה"ח), הא במתניתין חרוב ושקמה קתני, ומבואר דאף אילנות פרי שרי למיקץ. וכתב התורת חיים, דמלישנא דמתניתין לעיל (כד:): דקאמרינן דבחרוב ושקמה צריך להרחיק חמישים אמה, ואמר אבא שאול דכל אילן סרק חמישים אמה, משמע דאף חרוב ושקמה בכלל אילן סרק הם.

דף כז ע"ב

יד) גמ', עד דאמרי ליה הא דאמר רב יהודה. עיין מה שביארו ברש"י ד"ה שהחזיקו, ובתוס' ד"ה עד. והראב"ד בשיטה מקובצת ביאר, דרב הונא חפר בצד המיצר, ומפני חפירתו היה המיצר מתקלקל, לפי שהיה נותן את עפר המיצר לתוך החפירה.

טו) תוס' ד"ה עד, תימא מאי מיייתי מרב יהודה וכו'. באבן האזל (פ"י משכנים ה"ז) תירץ, דהא לרבא לעיל (יז:): דאסר לסמוך למיצר אפילו קדם לניזוק, על כרחך צריך לאוקמי הכא דרב פפא לוקח הוי, וכדכתבו התוס' לעיל (יח:). ד"ה היו שורשין, אגוונא דמתניתין. ואתא רב פפא למימר דכיון דהחזיק בה טוענים ללוקח דלקחה עם זכות יניקת השורשים משדה חבירו, ואף דליכא ראייה מהא דלא מיחו במוכר, דהא איכא למימר דלא מיחה מדום דלא חש לשורשים, מכל מקום טענינן דקנאה, וכדקאמר ר' יהודה בההיא דמיצר שהחזיקו בו רבים, דטוענים להם אף דליכא ראייה מהא דלא מיחה.

טז) גמ', אמר אמאי לא אמרי ליה כאן בתוך שש עשרה אמה. פירש רש"י בד"ה אמר, דרב הונא קאמר אמאי לא אמרי לרב פפא דחוץ לט"ז אמה שרי למיקץ. והרשב"א כתב דיש מי שפירש, דרב פפא קאמר אמאי לא אמרי ליה לרב הונא דדוקא לבתר ט"ז אמות שרי מתניתין, ורב הונא תוך ט"ז אמות היה קוצץ. אמנם כתב, דודאי דמתניתין תוך ט"ז אמות איירי, משום דלא מסתברא שלא יוכל בעל השדה לזרוע שדהו תוך ט"ז אמה לאילן חבירו.

יז) גמ', בעא מיניה יעקב הדייבא מרב חסדא עצים של מי. ביאר התוס' רי"ד (לעיל עמוד א' במתניתין), דכיון דאוקימנא למתניתין בחוץ לט"ז אמה, דאין הקציצה מזקת לאילן, [ועיין לעיל אות ז], מיבעיא ליה האם אמרינן דכיון דמן האילן, הרי הן של בעל האילן. או דלמא, כיון דלא ינקי מארעא בטלי אגב ארעא. ופשיט ליה מדרתנן שרשי אילן הדיוט הבאין בשל הקדש דליכא בהו מעילה, וסלקא דעתין דאיירי אף חוץ לט"ז אמה, ומבואר דלעולם אזלינן בתר האילן.

יח) גמ', אמר ליה תניתוה שרשי אילן של הדיוט הבאין בשל הקדש. כתב הקובץ שיעורים (אות צה), דמהא דאתינן למיפשט מהקדש, מבואר, דדין ההקדש תלי בדין הממון, וכל דמדיני הממון אינו שייך לרשות ההקדש, אף מעילה ליכא.

יט) גמ', וקסבר אין מעילה בגידולין. כתב הר"ן (לקמן עט:), דסבר האי מאן דאמר, דליכא מעילה במאי דקדיש ממילא. וכתב הקובץ שיעורים (אות רצח), דלכאורה נראה דהוא משום דאין המעילה תליא בקנין ממון, אלא

למימר דלחומרא לא דק.

ג) **גמ'**, **תא שמע הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא**. הקשה **התוס'** רי"ד, מאי קשיא, הא כיון דקנה האילן וקרקעו, אף היניקה משועבדת לו, ושפיר מביא וקורא, וכדאמר רבין משמיה דר' יוחנן **לקמן** (עמוד ב) דמתקנת יהושע דאילן הסמוך למיצר מביא וקורא, וחזוין, דבגוונא דהיניקה משועבדת לו מתנאי יהושע, שפיר מביא וקורא. ותירץ, דאף רבין אמר ר' יוחנן מביא קאמר, אבל אינו קורא משום דאין מקום היניקה חלוט לו. ושפיר מקשינן אעולא דכיון דמבואר דהקונה אילן וקרקעו מביא וקורא, על כרחך דלא בעינן ט"ז אמה ליניקת האילן. [ולדברי **הקהילות יעקב לעיל** (כו:): אות כד, ניחא. דשפיר יש לחלק בין קונה אילן וקרקעו דאית ליה רק זכות יניקה, לתנאי יהושע דאית ליה זכות בגופא דארעא].

ד) **תוס' ד"ה אילן וקרקעו**, למאי דמוקי לה בי"ו אמה צריך לפרש מאי אתא לאשמועינן. כתב **הרש"ש**, דשפיר אתי לאשמועינן, דאף דשורשי האילן אולי עד כ"ה אמה, מכל מקום סגי ב"קרקעו" דהיינו ט"ז אמה דהוא עיקר יניקתו. ותמה **הפורת יוסף**, דהא במתניתין לא קתני אלא "קרקעו", ואי נימא דיניקת האילן היא עד כ"ה אמה, שפיר מפרשינן דהיינו קרקעו דקתני, ומהיכי תיתי למימר דמתניתין אתי לאשמועינן דסגי בט"ז אמה.

ה) **גמ'**, **הא שלשה מביא וקורא**. הקשה **התוס' רי"ד**, אמאי לא הקשה ממתניתין גופה, דקתני דבשנים מביא ואינו קורא, ומבואר דלענין עצם ההבאה לא בעינן "ארצך". ואילו עולא אמר דאף אינו מביא. ותירץ, דעולא איירי בסומך למיצר וכיון דאין שדה חבירו משועבדת ליניקת אילנו, כל גידולי אילנו בגזל הם, ומשום הכי אינו מביא. אבל בההיא דקונה שני אילנות, כיון דהקרקע משועבדת ליניקת אילנותיו, וגידוליו אינם גזל, שפיר מביא ביכורים.

ו) **תוס' ד"ה לא שש עשרה אמה, בתוה"ד**, ויש לומר דשאני התם דהקרקע קניי לו. ביאר **בחיידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם** (פ"ב מביכורים הי"ג), דבקונה אילן אחד, אף קנין פירות לית ליה, משום דלית ליה בקרקע כלום אף לא זכות יניקה, אלא דכיון דקנה האילן מחויב ליתן לו מקום האילן והיניקה. ולא דמי למוכר שדהו לפירות דיש לו קנין בקרקע, ומשום הכי למאן דאמר קנין פירות כקנין הגוף מביא וקורא. וכעין זה תירץ **הפני יהושע (גיטין מז:)** אמאי בקונה אילן אחד אינו מביא ביכורים, הא אף למאן דאמר קנין פירות לאו כקנין הגוף, מביא ואינו קורא. ולהמבואר ניחא, דאף קנין פירות לית ליה בקרקע.

ז) **בא"ד**, אי נמי התם קרקע קנויה לו לכל דבר. ביאר **הקהילות יעקב** (סימן יז), דמאי דאמרינן קנין פירות כקנין הגוף. אינו אלא היכא דיש לבעל הפירות את כל השימושים, אבל היכא דאין לו את כל השימושי הפירות, ודאי דלא נחשב כקנין הגוף. עוד כתב, דאף אי נימא דשפיר חשיב כקנין הגוף אף דאין לו את כל השימושים, מכל מקום לענין ביכורים דבעינן "אדמתך", כל שאף לבעלים יש בעלות, לא חשיב אדמתך ופטור.

ח) **רש"י ד"ה פרוזבול, בסוה"ד**, אבל אין לו קרקע לא כתבינן ליה דהלואה דלא שכוחא היא. והעיר **הרשב"א** (גיטין לו:), דאי משום הא, היכי מהני שיקנה המלוה קרקע ללוה, הא לא שכוח. ותירץ, דמהני משום לא פלוג. **ובבבא קמא** (יב). פירש **רש"י בד"ה חל על הקרקע**, דכיון דלא מחוסר גוביינא, קיימא ברשות המלוה.

דף כז ע"ב

ט) **גמ'**, **הכא במאי עסקינן בחיטי**. כתב **היד רמ"ה**, דלמאי דלא קיימא לן

כעולא, איירי הכא אף בשאר אילנות, ואף קרקע כל שהוא חייבת ביכורים. ו) **תוס' ד"ה בחטה, בסוה"ד**, דנהי דיניקתה ג' מכל מקום עיקר יניקתה אינו אלא כנגדה. **והרמב"ן** הוסיף, דכיון דעיקר יניקתה היא מלמטה, אין אדם מקפיד ביניקה דג' טפחים. [ולכאורה שפיר מובן לשיטת **הר"ח** שהביאו **התוס' לעיל** (כו:): **ד"ה גזלן**, דפטור מביכורים משום גזלן, ומשום הכי כל שאין מקפידין לא הוי גזלן].

יא) **גמ'**, **תא שמע אילן מקצתו בארץ וכו'**. הקשה **בהגהות הב"ח** (אות א), אמאי לא הקשו ממתניתין **דמעשרות** (פ"ג מ"י) דמבואר התם דאילן העומד עיקרו בחוץ לארץ, אף ששרשיו בארץ ישראל פטור ממעשר. ותירץ **החזון איש** (חור"מ ליקוטים סימן כא לדף כז:), דאי מהתם, שפיר איכא למימר דשאני ביכורים דכתיב בהו "אדמתך", ומשום הכי קאמר עולא דבעינן כל היניקה מאדמתך, אבל בעלמא פשיטא דאולינן בתר עיקר היניקה. אמנם מפלוגתת רבי ורבן שמעון בן גמליאל שפיר מקשינן, דהא חזוין בדבריהם דאולינן בתר יניקת השורשים, ואפילו הכי מבואר דלא אולינן בתר ט"ז אמה.

יב) **גמ'**, **דמור סבר יש ברירא**. כתב **בחיידושי רבינו קרשקש** (גיטין כו:), דהאי ברירא לא דמי לברירא דעלמא, אלא דנחלקו רבי ורבן שמעון בן גמליאל האם היניקה מתערבת, או דכל צד יונק מתחתיו ואין היניקה מתערבת.

יג) **גמ'**, **הכא במאי עסקינן דמפסיק צונמא**. כתב **החזון איש** (חור"מ ליקוטים סימן כא לדף כז:), דאף למאי דלא קיימא לן כעולא בעינן לאוקמי בצונמא, דהא אף דסבירא לן דאיכא תקנת יהושע דיכול לסמוך למיצר. מכל מקום לענין תרומה בנכנס מהארץ לחוץ לארץ, ליכא מאן דפליג אעולא דאולינן בתר יניקת השורשים.

יד) **גמ'**, **ושש עשרה אמה ותו לא והתנן וכו'**. ביאר **הריטב"א**, דבשלמא לדין דאף דינקי טובא ליכא קפידא, לא קשיא מהא דתנן דשורשי האילן אולי עד כ"ה אמה. אבל לעולא דקפיד איניקה, הוי ליה למימר דעד כ"ה אמה אינו יכול להביא ביכורים.

טו) **גמ'**, **שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ**. כתב **הרשב"א**, דלפירוש ר"ח **[לעיל** (כו:): **בתוס' ד"ה גזלן]**, דלעולא הוי גזלן גמור. סבר עולא דלעולם לא תיקן יהושע זאת. תדע, דלא נמנה הוא בהדי תנאים שהתנה יהושע **בבבא קמא** (פב:). [אמנם **לרש"י** (שם) **ד"ה ואין מביאין**, דעולא מדין ביכורים איירי דלא קרינן ביה "האדמה אשר נתת לי", שפיר איכא למימר דאף עולא סבירא ליה לתנאי יהושע, אלא דלא מהני לענין ביכורים. אמנם **התוס' לעיל** (כו:): **בסד"ה גזלן** כתבו, **דלרש"י** אף בלא תנאי יהושע שרי לסמוך למיצר].

טז) **גמ'**, **שם**. כתב **הרמב"ם** (פ"ב מביכורים הי"א), דאף שחייב להרחיק מן המיצר, מכל מקום מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ.

יז) **תוס' ד"ה ואחד, בסוה"ד**, ולפיכך שמעתין דהכא כרב וכו'. העיר **הרש"ש**, דלפירוש **רש"י** התם דהשורשין נוטים לשל חבירו, אף כרב לא אתיא. דהא בסוגיין מבואר דאף באילן הסמוך למיצר התנה יהושע, ומבואר דאולינן בתר עיקר האילן ולא בתר השורשין.

יח) **גמ'**, **וסגי בדחלולי בעלמא**. פירש **רש"י בד"ה ושדי**, דסגי לקוץ אחד אחד מבנתיים ולא תעמוד הטומאה עליהם. והקשה **הרשב"א**, דאי הכי, הוי ליה למימר "בדחלולי סגי". ומשום הכי ביאר כפירוש ר"ח **[בתוס' ד"ה בדחלולי]**, דהיינו צורת אדם העשויה להפחיד העופות.

יט) **גמ'**, **קא משמע לן**. ביאר **הרשב"א**, דקמשמע לן דחיישינן לטומאה ישנה שתחת האילן, ונמצאו הענפים מאהילים על הטומאה שתחתיהם. [ונראה דהכי נמי כוונת **רש"י בד"ה קמשמע לן**]. אמנם **התוס' בד"ה בדחלולי**, ביארו

הקמשמע לן באופן אחר. ועיין באות הבאה.

(כ) תוס' ד"ה בדחלולי, בתוה"ד, קמשמע לן דאף על פי דברח העוף פעמים משאיר שם בשר המת. הקשה **המהרש"א**, דאי אתי לאשמועינן דאכתי יש לחוש לטומאה שתשאר התם, אמאי אמרה הברייתא "מפני אהל הטומאה". הא הוי משום עובר תחת הטומאה. וביאר, דאף לפירוש **התוס'**, עיקר החשש הוא שמא תיפול הטומאה מחמת נידוד הרוח, ונמצא האילן מאהיל על הטומאה.

פרק חזקת הבתים

דף כח ע"א

(א) מתני', חזקת הבתים וכו'. כתב **הריטב"א**, דבפרקין, לאו בחזקות קנין איירי, שפועלות על ידי תיקון בגוף הקרקע. אלא בחזקת ראייה במקום שטר ועדים איירינן, ובאלו, אדרבה תיקון לא מהני, וכדאמרין **לקמן** (לו): "כל שיבא דכרבא לעייל ביה". ומועיל דווקא על ידי אכילת פירות בשופי כדרך אכילת בעלים.

(ב) מתני', והעבדים וכל שהוא עושה פירות תדיר וכו'. כתב **הרשב"א**, דמשמע ממתניתין דעבדים חזקתן ג' שנים, משום שעושים פירות תדיר. וקשה מדאיתא **לקמן** (לו). דעבדים הוו כגודרות דלית להו חזקה לאלתר, ומשום הכי בעינן ג' שנים. [ואין לומר דאתי לאשמועינן דבעינן ג' שנים מיום ליום, דהא בעבדים לא בעינן מיום ליום, וכדכתב **הרשב"א** בהמשך דבריו]. ותיריך, דמאי דאמרין דהגודרות לית להו חזקה לאלתר, לאו למימרא דבעינן בהו ג' שנים, אלא למימר דלאחר שנה ושנתיים דרך הבעלים להקפיד, הוי חזקה. ועבדים כיון דעושים פירות תדיר, לא מהני אלא בג' שנים מיום ליום. עוד כתב, דמשום גודרות נמי בעינן ג' שנים, ומתניתין לא אתי לאפקוי דאי לאו דעשוין פירות תדיר לא בעינן ג' שנים, אלא למימר דבעבדים תרווייהו אית בהו, ומשום דהוקשו לקרקעות תנו להו בהדדי. וכן דעת **הרשב"ם לקמן** (לו). ד"ה **ומשני הא דאמר ריש לקיש**. אמנם דעת **הרמב"ם** ("פי' מטוען ונטען ה"ד), דדווקא בעבדים איכא חזקת ג' שנים. אבל בשאר גודרות לעולם לית להו חזקה. ועיין שם **במגיד משנה**.

(ג) מתני', חזקתן שלש שנים מיום ליום. כתב **הרשב"א** בשם **בעל העיטור**, דלאו דווקא מיום ליום, דהא אין דרך לאכול פירות שבכו בכל יום, וכן אין דרך להשתמש בעברו ביום ובלילה. אלא בעינן דישתמש בהן תדיר כדרך שבעלים משתמשים בשלהם.

(ד) מתני', ר' ישמעאל אומר ג' חדשים. מדברי **רש"י בד"ה שדה בית הבעל** שכתב, ומהי חזקתה ר' ישמעאל אומר וכו'. נראה, דר' ישמעאל ור' עקיבא לאו לאפלוגי אתנא קמא אתו, אלא אתו לפרש מאי דקאמר דלא בעינן מיום ליום. וכן כתבו **התוס' בעירובין** (מח). ד"ה **רבי יהודה**. וכתב **הרשב"א**, דלדבריהם, הא דאמרין **לקמן** (לו): "זו דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים חזקתה ג' שנים מיום ליום", לאו חכמים דמתניתין היא, אלא רבנן אחריתי. ותמה, דאי הכי, הא דמקשינן **לקמן** (עמוד ב) לרבנן "מאי טעמא חזקתן ג' שנים", לאו ארבנן דמתניתין קיימי, דהא רבנן דמתניתין כר' ישמעאל ור' עקיבא סבירא להו, ואכתי לא אשמועינן בשום דוכתא דרבנן פליגי. ועיין שם שהאריך. ומשום הכי הסיק, דתנא קמא דמתניתין ודאי פליגי, וסבר דאף בשדה בעל בעינן ג' שנים. ומאי דקאמר דלא בעינן מיום ליום, היינו לאשמועינן דבשדה בעל העומדת לחיטין ושעורין, לא בעינן אכילת פירות כל הג' שנים, אבל ודאי דבעינן שינכש ויעבד את השדה כדרך בעלים.

(ה) מתני', כנס את תבואתו. פירש רש"י בד"ה כנס, דהיינו יין של גפנים.

וביאר **הרש"ש**, דהא דלענין גפנים נקט "כנס", ולענין זיתים נקט "מסק" ולא "כנס". משום דדרך הגיתות להיות בכרם ושם היו דורכים, ולאחר הדריכה מכניסים היין לעיר. אבל דרך הדין להיות בעיר, ומיד אחר המטיק מכניסין כדי לדרכן. ומשום הכי נקט גבייהו מסק.

(ו) תוס' ד"ה חזקת, בסוה"ד, שרוב העולם דורכין או בזמן לקיטה, אבל יש בני אדם שמצניעין וכו'. הקשה **בקובץ שיעורים** (אות צט), למאן דאמר הולכין בממון אחר הרוב, אמאי לא יוכל המחזיק לטעון דהוא מרוב העולם שיש להם זמן קבוע, ושפיר הוי חזקתו אף בפחות מג' שנים. ועיין באות הבאה.

(ז) בא"ד, שם. והרשב"א כתב, דרוב מסיקתן היה בזמן ידוע, אבל ודאי שהיו מוסקין אף בשאר השנה פעמים לזיתים ופעמים לשומשמיין. ומאי דאמרו "עברו הגיתות והבדים אינם נאמנים", היינו דלאחר שעבר הזמן דעושים בו רוב המסיקות, שפיר אפשר להזהר מעמי הארצות, ולא תיקנו שיהיה נאמן. [ולדבריו, לא קשיא קושית **הקובץ שיעורים** שהובאה באות הקודמת].

(ח) תוס' ד"ה שלשה, בתוה"ד, והא אמרינן בגמ' דאספסתא בחדש אחד הויא חזקה. תירץ **הרשב"א**, דהתם בשדה העומדת לאספסתא איירי.

(ט) תוס' ד"ה שהן י"ח חודש, תימה וכי מניינא אתא לאשמועינן. תירץ **הרשב"א**, ד"י"ח חודש שלמים בעינן ולא מקוטעין, דהווה אמינא דכשם דשנים סגי במקוטעין, הוא הדין חדשים.

(י) גמ', שמעתי מהולכי אושא. ביאר **רש"י בד"ה מהולכי אושא**, דהיינו הסנהדרין שגלו לאושא. ו**הריטב"א** כתב, **דיש מפרשים**, דהולכי אושא היינו היורדין ליסודה של הלכה, והוא מלשון הכתוב **בעזרא** (ה, יב) "ואושיא יחיטור".

(יא) גמ', מניין לחזקה ג' שנים. ביאר **הריטב"א**, דקשיא ליה, דאי תפיסת קרקעות הוי ראייה וכמטלטלין, להוי חזקה לאלתר כמטלטלין. ואי נימא דכיון דיכול כל אדם להכנס לקרקע, אין תפיסתו ראייה. אף לאחר ג' שנים לא להוי חזקה. ועלה משנינן דילפינן לה משור המועד, דלאחר ג' שנים נפקא מרשות הבעלים וקאי ברשות המחזיק.

(יב) גמ', מה שור המועד וכו'. הקשה **הרמב"ן**, מה ענין שור המועד לחזקת ג' שנים. [ולכאורה כוונתו, דבשלמא בשור המועד, איכא למימר דאחר דנגח ג' נגיחות הוברר דמועד הוא, או דהורגל לנגוח ומעתה דינו כשור המועד. אבל מה שייך הוא לחזקת ג' שנים]. וביאר, דכשם דבשור המועד יצא מחזקת תמות, הכי נמי על ידי חזקת ג' שנים יצאה הקרקע מחזקת המוכר. ו**בעליות דרבינו יונה** הוסיף, דאכילת ג' שנים מבטלת חזקת הבעלים הראשונים, ועומדת היא בחזקת המחזיק, והמרא קמא חשיב מוציא דעליו הראיה. ו**התוס' בד"ה עד נגיחה רביעית** כתבו, דעל ידי ג' שנים הוחזק שתקן. ועיין באות הבאה.

(יג) גמ', שם. כתב **הקובץ הערות** (בהוספות הנדרסות בסוף הספר באות ב), דמהא דהשוו חזקת ג' שנים לשור המועד, נראה, דאין הוכחה בשור המועד דלאחר ג' נגיחות השתנה טבעו להיות מועד, דאם כן, מאי שייך לחזקת ג' שנים, הא מה שמועיל חזקת ג' שנים הויא הוכחה למפרע שקנאה. אלא דאף בשור המועד הוי גילוי למפרע על טבעו דשור נגח הוא. [ולכאורה דבריו אזלי לשיטת **התוס' ד"ה עד**. אבל **להרמב"ן** (באות הקודמת), מאי נפקא מינה אם מברר למפרע או מכאן ולהבא].

דף כח ע"ב

(יד) גמ', אלא מעתה חזקה שאין עמה טענה וכו'. הקשו **התוס' בד"ה אלא**, מאי סלקא דעתך שתועיל חזקה בלא טענה. הא אדרבה, אמתניתין דלקמן

דאי הוו בהדי הדדי, ודאי דחשיבא חד נגיחה ולא נעשה מועד בכך. **כב) גמ', אכלה תלתא פרי בתלתא יומי.** כתב הרשב"א בשם ר"ח, דהאי קושיא קשיא בין לר' מאיר ובין לר' יהודה, דכל שאינו ביום אחד, לא דמי לקירב נגיחותיו דר' מאיר. אמנם התוס' ר"ד כתב, דדוקא לר' מאיר מקשינן, דאילו לר' יהודה דאמר בעינן ג' ימים, לענין חוקה בעינן ג' שנים. **כג) גמ', התם פירא מיהא איתיה וכו'.** כתב הרשב"א, דאף דכנס תבואתו ומסק זיתיו וכנס קיצו, מהני לר' ישמעאל אף דהוה בחדא זימנא, מכל מקום שאני התם דהוי פירות מחולקין, ולא דמי לצלף דכולהו כחד נינהו. **כד) גמ', התם משמט הוא קא שמיט ואכיל.** פירש רש"י בד"ה משמט, דאין זו אכילת כל הפרי. ובעליות דרבינו יונה ביאר, דהוי כדרך הגולנים שאינו מניח לפרי שיגדל.

כה) גמ', מאן הולכי אושא ר' ישמעאל וכו'. הקשה הגליון בשיטה מקובצת, דאי סגי בג' גידולין אפילו בשנה אחת, אמאי בעינן בשדה בית השלחין ג' שנים מיום ליום, הא כתב רש"י לעיל (עמוד א) בד"ה בית השלחין, דבית השלחין עושה פירות תדיר. ומשום הכי ביאר, דאין מגדלים בה פירות כמה פעמים בשנה. אלא מתוך דמשתמשין בה תדיר, חשיב עושה פירות תדיר. **כו) גמ', אמר רב יוסף קרא כתיב.** הקשה הרמב"ן, דמהאי קרא חזינן דבתרי לא הוי חוקה, אבל אכתי מנלן דבתלת הוי חוקה. ותירץ, דהא מילתא שפיר ילפינן משור המועד, ומהאי קרא לא ילפינן אלא דלא מהני ג' אכילות בג' ימים. ובעליות דרבינו יונה תירץ, דכיון דעמד הנביא בעשירית והזהירם על השטרות, מסתמא לאשמועינן דינא אתא, דדוקא בב' שנים לא הוי חוקה, אבל בתלת שפיר הוי חוקה.

כז) גמ', דלמא עצה טובה קא משמע לן. כתב רש"י ד"ה עצה טובה, דלעולם חוקה הויה בשנה אחת. ובעליות דרבינו יונה כתב, דלעולם איכא למימר דהוי חוקה אף בפחות מתלת, כגון אכלה אספסתא בתלתא ירחי, ומכל מקום עצה טובה קאמר להו שיכתבו השטר, ולא יטרחו לחפש אחר עדיהם. ובאופן נוסף כתב בעליות דרבינו יונה, דאיכא למימר דאף בג' שנים לא הוי חוקה, [והיינו לאופן שהתבאר באות הקודמת דאף ג' שנים ילפינן מהאי קרא, ולא משור המועד ילפינן לה], והנביא לא אתא להורות דין, אלא עצה טובה שלא ימנעו מלקנות שדות קודם החורבן, משום דלאחר שבעים שנה יגאלו.

דף כט ע"א

א) גמ', אלא אמר רבא שתא קמייתא מחיל איניש. ואף דמחילתו הוי דברים שבלב, כתב המהרי"ט (ח"ב ח"מ סימן מה), דסלקא דעתיה דרבא דהוא בליבו ובלב כל אדם דמוכח דמחל. אבל למאי דמסיק רבא דלאו מחילה היא, אף אם בליבו ידע דמחל, מכל מקום לא מהני מחילתו ויכול לחזור בו, משום דהוי דברים שבלב ולא הוי דברים. ועיין עוד בשער משפט (סימן צח סק"א), דתלה להא מילתא בפלוגתת הראשונים.

ב) תוס' ד"ה שתא קמייתא, בסוה"ד, אבל לרבנן דתלוי בשיהוי זמן וכו'. אמנם מדברי הרמב"ן לעיל (כח: אות כו) מבואר, דשפיר שייך ללמוד אף שיהוי זמן משור המועד. אלא דאי ילפינן משור המועד מנלן לתלות בשיהוי זמן, דלמא תליא בג' אכילות.

ג) גמ', וכי תימא הכי נמי אם כן נתת דבריך לשיעורין. הקשה הרשב"א, אמאי לא נימא דחכמים תיקנו ג' שנים, כיון דאזלינן בתר רובא דקפדי רק בג' שנים, וככל מידות רבנן דאזלו בתר הרוב. והריטב"א כתב, דלאו משום הני דבי בר אלישיב הדרין בן, דהא בי בר אלישיב לאו רובא דעלמא נינהו,

(מא). דכל חוקה שאין עמה טענה לאו חוקה, מקשינן פשיטא. ותירץ הרשב"א, דכיון דמשור המועד גמרינן, אית לן למימר דבכל ענין נפיק מרשות הבעלים, ואף אי לא טען, ניטען ליה אנן דשטרא הוי ליה ואירכס. **טו) תוס' ד"ה אלא מעתה, בתוה"ד,** דאית לן למימר שמחל לו. הקשה הרשב"א, הא אפילו במחילה מפורשת אין הקרקע נקנית, אלא דווקא במכירה ומתנה. ובעליות דרבינו יונה כתב, דהוי כמאן דאמר ליה לך חוק וקנה במתנה. אמנם דחה, דכיון דאמר שלא אמר לי אדם דבר מעולם, מהיכי תיתי למילף משור המועד דנחזיקנה ברשותו. ובברכת שמואל (סימן כה אות ד) כתב בשם הגר"י סלנטר דכוונת התוס' שמכר לו.

טז) גמ', אלא מעתה מחאה שלא בפניו לא תהוי מחאה. ביאר הרמב"ן, דבשלמא אי לא ילפינן משור המועד, איכא למימר דמאי דבעינן ג' שנים היינו משום דטפי מג' שנים ודאי קפיד, ומדלא קפיד מוכח שמכרה לו, ושפיר מהני אף מחאה שלא בפניו מאחר דחזינן דקפיד. אבל השתא דילפינן משור המועד, ולא בקפידתו תליא מילתא, איכא למימר דכי היכי דמשור המועד כל שלא העידו בפניו, יכול לומר אילו העדתם בפני הוי מיזדהרנא. הוא הדין דבחזקת ג' שנים בלא שימחה בפניו יכול לומר דלא ידענא להזהר בשטרי. ואף דאכתי לא מסקינן לטעמא דעד תלת שנין מיזדהר איניש בשטרא, היינו דווקא לענין דבג' שנים תהוי חוקה. אבל לענין לבטל חוקתו שפיר סברינן להאי טעמא, דמדלית ליה שטרא, על כרחך דלא קנאה. אמנם התוס' בד"ה אלא מעתה מחאה כתבו, דאף בלאו שור המועד איכא לאקשויי.

יז) רש"י ד"ה דומיא דשור המועד, בתוה"ד, דמחאה דומיא דהעדאה היא. כתב הרמב"ן, דכוונתו ליישב קושית התוס' בד"ה אלא מעתה מחאה, אמאי נקט מחאה ולא נקט חוקה. והיינו משום דהמחאה היא דומיא דהעדאה דהוי אזהרה לשמור שטרו. אבל חוקה גופה, פשיטא דמהני אף שלא בפניו משום דעבידא לאגלוויי, כיון דשואל לעובריים ושבים מי מחזיק בשלו.

יח) תוס' ד"ה אלא מעתה מחאה, בתוה"ד, ולא תהא חוקה. ביאר בשיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש, דכיון דנמצא במקום שמחאתו אינה נשמעת, ליכא ראייה משתיקתו, משום דיש לומר דכיון דידע דהמחאה אינה נשמעת, לא חשש למחות. ועיין מהרש"א.

יט) גמ', ולר' מאיר דאמר ריחק נגיחותיו חייב קירב לא כל שכן וכו'. הקשה הדרישה (או"ח סימן קיד אות ג), אמאי מקשינן דוקא לר' מאיר. הא מבואר בבבא קמא (כד.) דר' יהודה ור' יוסי דפליגי אר' מאיר, היינו דווקא לענין שור המועד דסברי דאיכא גזירת הכתוב דבעינן ריחק, אבל בעלמא שפיר מודו לר' מאיר דאם ריחק חייב, כל שכן קירב. [ומהאי טעמא נמי פסק הטור (שם), כסברת ר' מאיר דמהני לומר בשמיני עצרת צ' פעמים ברכת "אתה גיבור" עד "מוריד הגשם", ויועיל לו לענין ספק אם אמר מוריד הגשם כמו שהתפלל ל' יום]. ותירץ, דלאו לאפוקי שאר תנאי קאמרינן הכא "ולר' מאיר", אלא כיון דהוא חידש סברא זו, נקטו לה משמיה.

כ) רש"י ד"ה ולר' מאיר דאמר, כלומר לר' יהודה וכו'. ביאר הדרישה (או"ח סימן קיד אות ג), דכוונת רש"י לבאר דהכא לא תליא בפלוגתת ר' יהודה ור' מאיר, דהא דווקא לענין שור המועד פליגי. אלא דלר' יהודה מעולם לא שמעינן להאי סברא, ואיכא למימר דג' ימים הוו כג' שנים. אבל לר' מאיר דשמעינן להאי סברא, יהני אכילת תלת פירי כחד יומא.

כא) גמ', מה שור המועד בעידנא דאיתא להאי אכילה ליתא להאי נגיחה וכו'. הקשה הרש"ש, הא לענין אכילה נמי בעידנא דאיתא להאי אכילה ליתא להאי אכילה, ומה לי בהא דהפירות הוי כוליהו בהדי הדדי. וכתב, דעל כרחך דאף לר' מאיר דקירב נגיחותיו חייב, היינו דווקא דהשוורים המנוגחים לא היו בהדי הדדי,

ט) גמ', קא משמע לן דאמר ליה חדא ארעא וכו', ואי נמי בהכי ניחא לי. כתב הרשב"א, דלאו תרי טעמי נינהו. אלא דאי רובא דבאגי מוברי, מצי למימר דחדא ארעא בכולה באגא לא מצי למינטר. ואי רובא דבאגא זרעי, מצי למימר דבהכי ניחא ליה דעבדה טפי. אבל אי כולוהו זרעי, לא מצי למימר דבהכי ניחא לי, דבטלה דעתו. והרי"ף (יד: מדפי הרי"ף) כתב רק לטעמא בתרא, דמצי למימר בהכי ניחא לי. וכתב התומים (סימן קמא סק"א), דסבר, דאף באתרא דכולוהו זרעי יכול לטעון כן, ומשום הכי נקט דוקא להאי טעמא.

י) גמ', תנן חזקת הבתים וכו'. הקשה בעליות דרבינו יונה, הא אף בלאו רב הונא קשיא, דכיון דליכא עדות על הלילות, הוי מקוטעין ולכולי עלמא לא מהני. ותירץ, דאי לאו רב הונא איכא למימר דאיכא עדות על ר' שנים דימים, דהוי ג' שנים שלימות. אבל השתא דאמר רב הונא דבעינן רצופין, קשיא.

יא) גמ', רבא אמר כגון דאתו בי תרי וכו'. כתב בעליות דרבינו יונה, דרבא לא פליג אשנויא דאביי, אלא אתא למימר דמשכחת לחזקת ג' שנים אף בלא עדות שכנים. והרשב"א כתב בשם יש מפרשים, דאיכא נפקא מינה בגוונא דטען המערער בברי דהמחזיק לא דר בה בלילות [נוכה היא דמר זוטרא להלן], דלאביי סגי בעדות שכנים, דאי איתא דלא דר בה בלילות הוי ידעי בה. ולרבא לא סגי אלא עד שיעידו השוכרים שדרו בה ביום ובלילה.

יב) גמ', שם. כתב הרשב"א בשם הראב"ד, דדוקא שכרו בשטר דקלא אית ליה, אבל שלא בשטר, כיון דלית ליה קלא לאו חזקה היא, וכדאמרין לקמן (מא:). גבי שלשה לקוחות דמהני חזקתן רק בשטר. אבל הרשב"א הסיק, דדוקא גבי לקוחות כיון דלא מפקי לקלא דאתו מכח הראשון, בעינן לשטרא. אבל שוכרים דמפקא לקלא דמחמת הראשון אתו, שפיר הוי חזקה אף בלא שטר.

יג) גמ', מי לא עסקינן כגון דנקיטי אגר ביתיה. הקשה הרשב"א, דאי אכתי לא פרעו דמי השכירות, אמאי עלתה לו חזקה, הרי עיקר החזקה היא הכנסת הפירות לבית, והכא שלא קיבל שכרו, הוי כלא הכניס הפירות לבית. ותירץ בשם הראב"ד, דאיירי בכתבו שטר חוב על השכר. והרשב"א תירץ, דעצם הדירה בבית היא הפירות, וכיון דדרו בשליחותו שפיר חשיב חזקה.

יד) גמ', אמר מר זוטרא. כתב הרשב"ם בד"ה אמר מר זוטרא, דמילתא באנפי נפשה היא. והמגיד משנה (פי"ב מטוען ה"ב) כתב בדעת הרמב"ם, דמר זוטרא אדברי רבא קאי, דאם טען המערער ליתו תרי סהדי דדר בה ביום ובלילה, אין השוכרים נאמנים. וביאר האור שמח (שם), דכיון דבעינן לעדות השוכרים, הרי אינו יכול ליטול מהן שכר, דהא אם יטול מהן שכר הוו נוגעים ואין עדותן עדות, וכיון דאינו יכול ליטול מהן שכר, לא חשיב דאחזיק כדמחזיקי אינשי, ואין על המערער למחות.

טו) גמ', שם. כתב הרשב"ם בד"ה אמר מר זוטרא, דמילתא באנפי נפשה היא, ואתא לאשמועינן דבסתמא לא בעינן עדות מפורשת על לילות. ותמה בעליות דרבינו יונה, דאפ כן, הוי ליה למר זוטרא למימר "אי לא טעין לא טענינן ליה". ומשום הכי ביאר, דאתא למימר דאי טען דברי לו שלא דרו שם בלילות ואין לסמוך בזה על עדות השכנים, טענתו טענה, וחייב להביא עדים דדרו בה ביום ובלילה.

טז) תוס' ד"ה אמר מר זוטרא, בתוה"ד (עמוד ב), ור"ח פירש דמר זוטרא קאי אפירכא דרב יימר. הקשה בשיטה מקובצת בשם התוס' הרא"ש, אם מר זוטרא לפרוקי קושיא דרב יימר אתא, אמאי לא נקט ליה כלישניה דרבא "מי לא עסקינן דאמר ליתו לי תרי וכו'".

אלא דכיון דתליא בדעתא דאינשי, אדרבה רובא בפדי בבציר מתלת, אלא שאין להם פנאי למחות.

ד) גמ', אלא אמר רבא שתא קמיינתא מיזדהר איניש בשטרא וכו'. הקשה הרשב"א, מה אכפת לן דאינו נזוהר בשטרו, וכי משום הא נפסיד בעל הקרקע בלא ראייה, דהא מסקינן דליכא ראייה מדשתק ג' שנים. ותירץ, דשורת הדין הוא דמאחר דאוכל לשדה בשופי והבעלים ידע ולא מיחה, באכילה אחת הוי חזקה כעין שהתפיסה הוי ראייה במטלטלין. אלא דכיון דסתם קרקע שטרא אית לה, הכא דלית ליה שטרא איכא ריעותא. אבל לאחר ג' שנים דליכא ריעותא בהא, שפיר הויא חזקה מחמת אכילתו. וכעין זה כתב הרמב"ן (לקמן לג: ומב.), אמנם, לא דימהו לתפיסה דמטלטלין כהרשב"א. אלא כתב, דמהא דישב בה המחזיק והבעלים לא עירער, מיד איכא רגלים לדבר. ובעליות דרבינו יונה כתב, דכיון דטפי מתלת שנין לא מיזדהר איניש בשטרא, הטילו חכמים על הבעלים למחות, ומדלא מיחה אמרינן דודאי זבנה. והקצות החושן (סימן קמ סק"א) כתב, דחזקת ג' שנים תקנת חכמים היא. ומהות התקנה היתה שכל שלא ימחה יפסיד. ובשער משפט (סימן קמ סק"ג) כתב, דאחר שכך תיקנו חכמים, שוב איכא ראייה, דמדלא מיחה על כרחק מכרה לו. ודבריו מבוארים בעליות דרבינו יונה שהוזכרו.

ה) גמ', אמר ליה אביי אלא מעתה מחאה שלא בפניו וכו'. הקשה הרשב"א, הא כבר אקשי הכי להולכי אושא, ופרקי דשאני מחאה משום דחברך חבא אית ליה, ומאי תו קשיא ליה לאביי. ותירץ, דלהולכי אושא דילפי משור המועד, ולדידהו ענין המחאה היא לסתור הראיה משתיקת המערער, שפיר איכא למימר דסגי בהא דחברך חבא אית ליה. אבל לרבא דענין הג' שנים הוא דעד ג' שנים מיזדהר איניש בשטרא, לדידיה ענין המחאה הוא להזהירו לשמור שטרו אף טפי מג' שנים, וסלקא דעתין דלא מהני חברך חבא אית ליה, משום דיכול לומר דכל שלא מחה בפניו סבור הוא דלצעורי בעלמא עבד, ולא חשש להזהר בשמירת שטרו. [אמנם לדברי הרמב"ן לעיל (כח:)] אות טז, אף להולכי אושא אקשי משום דלא מיזדהר בשטרא, והרשב"א לעיל (כח:)] פירש כהרמב"ן. והדרא קשיא.

ו) גמ', דאמר ליה חברך חבא אית ליה. כתב בעליות דרבינו יונה, דאף אם אמרו העדי מחאה שלא הגידו לשום אדם הוי מחאה. משום דיכול הבעלים לומר דסמך אהא דדרך בני אדם להגיד זה לזה, ואף המחזיק ישמע מחאתו. וכתב השער משפט (סימן קמו סק"ג), דלמה שמבואר ברמב"ן (לקמן לג:), דאכילה אחת בקרקע נמי הוי ראייה דשלו היא, דהא לא חציף איניש דישב בקרקע דלאו דיליה, ורק כיון דלית ליה שטרא הוי ריעותא. ולהכי אחר ג' שנים דלא מיזדהר איניש בשטרא, ליכא ריעותא בחסרון השטר, ושפיר הוי בחזקתו. כל היכא דהמחזיק לא שמע מהמחאה ולא נזוהר בשטרו, שפיר תועיל חזקתו.

ז) גמ', ומורי רב הונא באתרא דמוברי באגא. כתב הטור (סימן קמא ס"ד) בשם ה"ר ישעיה, דאם אכלה שלש שנים רצופות, כל שכן דהוי חזקה, דהא הוי ליה למחויי כיון דמקלקל לארעא. והטור כתב, דכיון דלא נהג בה כבעלים אלא כגולן דשומט ואוכל, לא הוי חזקה. וכתב הב"ח (שם), דאף ה"ר ישעיה לא איירי אלא היכא דאיכא דמוברי ואיכא דלא מוברי. אבל באתרא דכולוהו מוברי, לא הוי חזקה.

ח) רשב"ם ד"ה באתרא דמוברי, בתוה"ד, הייתי עושה בה ניר. כתב השיטה מקובצת, דמשמע מדברי הרשב"ם דלעולם בעי ניר, ואפילו היכא דלא נהיגי בני באגא לעשות ניר בשנה דמוברים אותה. ותמה, דמהיכי תיתי למימר הכי. ומשום הכי כתב, דרק היכא דנהיגי בניר בעינן ניר.

הדרך היוזבני

מסכת בבא בתרא דף כט – דף ל

א תשרי – ב תשרי התשע

משום שהיה במקום חירום. ורב נחמן סבר דטענתיה טענה, דהא טוען שלא החזיק בפניו. ורבא סבר דכיון שהחזיק, הויה בחזקת המחזיק ואדרבה על המערער להוכיח דלא הויה חזקה. ועיין באות הבאה.

כד גמ' שם. כתב בתשובות הב"ח (סימן ז), דיש להסתפק בכוונת הרשב"ם, האם "עובר דרך" ו"משתמש" הוה תרי מילי, או דעצם העברת דרך היא השימוש. וכתב דכן נמי הסתפק הרמב"ן בדברי הרשב"ם, דמאי דהקשה הרמב"ן על הרשב"ם, אמאי העברת דרך חשיב מחאה, ועוד מאי טעמא דרבא דפליג, בדרך ממה נפשך הקשה. דאי נימא דעצם העברת דרך היא השימוש, קשיא ליה אמאי הויה מחאה. ואי נימא דחוץ מהעברת דרך היה אף משתמש עמו, אתי שפיר טעמא דרב נחמן, אבל מאידך קשיא מאי טעמא דרבא.

כה גמ', שם. כתב הרשב"א, דהרי"ף (טו. מדפי הרי"ף) פירש, דהמערער טוען שהיה בארץ מרחקים באותה שעה שטוען שמכרה לו, ומעולם לא מכר לו. ותמה עליו, דהא לא שמעינן דאמר המחזיק אימתי קנאה, שיוכל המערער לומר דבאותה שעה בשכונני גוואי הויה. ועוד, דאי הכי, לעולם יהיה צריך המחזיק לברר שהמוכר היה בעירו ולא היה חולה, ולא מסתבר שיצטרך ראייה על כך.

דף ל ע"א

א גמ', קשיא דרבא אדרבא. לפירוש הרי"ף והרמב"ן לעיל (אותיות כג-כה), דנחלקו רבא ורב נחמן על מי מוטלת חובת הראיה, ניהא בפשיטות מאי דמקשינן מההיא דבר סיסין. וכתב הקצות החושן (סימן קמ סק"ז), דאף לפירוש הרשב"ם לעיל (כט): ד"ה אנא בשכונני גוואי, דסבר רב נחמן דכיון דהיה משתמש עמו לא חשיב חזקה, צריך לומר דבעיקר דינו מודה רבא, אלא דסבר דעל המערער להוכיח דהיה דר עמו. והיינו דמקשינן דרבא אדרבא, דגבי בר סיסין קאמר דאדרבה על המחזיק להוכיח חזקתו.

ב גמ', עליה דיריה רמי לגלויי דלאו דבי בר סיסין היא. כתב החזון איש (אה"ע סימן סו סק"ז), דכיון דהסתמא היא דמקריא דבי בר סיסין משום דקנאה מבר סיסין, חשיב כעומדת ברשות הלוקח, ועל המחודש להביא ראיה דלא קנאה מבי בר סיסין.

ג גמ', אבל הכא לא יהיה אלא דנקיט שטרא וכו'. הקשה בעליות דרבינו יונה, הא הכא החזיק בה ג' שנים ועומדת ברשותו, ובמאי דמי להיכא דלא החזיק ג' שנים ואית ליה שטר שאינו מקיים. ותירץ, דכיון דמדאורייתא עדים דחתומין על השטר כנחקרה עדותן בבית דין דמי, ולא בעינן כלל קיום, ועדיף טפי מחזקת ג' שנים בלא שטרא. וכיון דבשטר חשו רבנן דאף על פי דהיורד לשדה בשטר הויה מוחזק מכל מקום בעי קיום, הוא הדין בחזקת ג' שנים, אף דהויה מוחזק מכל מקום הצריכו רבנן ראיה דחזקתו חזקה.

ד גמ', אית לי סהרי דכל שתא הוה אתית תלתין יומי. כתב הריטב"א, דלא בעינן דבכל שנה יהיה עמו תלתין יומי. אלא קושטא דמילתא נקט. ועוד יש לומר, דאתי למימר דאף דהיה עמו בשנה ראשונה ושניה, לא מהני אלא אם כן יהיה עמו אף בשנה השלישית.

ה גמ', שם. כתב הרמב"ם (פי"א מטוען ונטען ה"ג), דאף בפחות מתלתין סגי. **ו** גמ', אמר רבא עביד איניש דכל תלתין יומי טריד בשוקא. כתב בעליות דרבינו יונה (לעיל כט: ד"ה אמר רבא), דמוכח מהכא, דאם טען המערער שלא היה עמו במדינה, נאמן ואין חזקתו חזקה. אמנם סגי בהא דיביא המחזיק עדים שהיה במדינה אפילו חודש אחד בסוף השנה השלישית. והרא"ש (סימן ו') כתב, דליכא ראיה מסוגיין, משום דאיכא למימר שהיה

יז בא"ד, והויה ליה למימר עדותן עדות. כתב הב"ח (סימן קמ), דהטור (שם) כתב ברעת ר"ת, דאם העדים אינם רוצים להעיד מחמת שאינם יודעים בבירור שדר בה ג' שנים יום ולילה, והמחזיק טוען שיעידו לו שדר בה סתם בחזקת יום ולילה, טענתו טענה ואמרינן לעדים שיעידו כדבריו. ולדבריו אתי שפיר לישנא "דטענתו טענה".

דף כט ע"ב

יח גמ', ומודי מר זוטרא ברוכלין וכו'. בתוס' ד"ה אמר מר זוטרא (בעמוד א) פירשו בשם ר"ח, דקאי אהנך עדים דדרו בה, דאם היו רוכלין לא בעינן עדות ימים ולילות, אלא סגי שדרו בה ג' שנים. וברא"ש (סימן ב') ביאר, דכיון דכשחוזרים לעיר תמיד דרו בהאי ביתא, שפיר הויה חזקה משום דכך הוא מנהגו של עולם. ולא דמי לאתרא דמוברי באגא דבעינן ו' שנים, משום דהתם זמן ביטול השימוש ידוע, אבל דירה אין זמן הביטול ידוע, ופעמים שאין לו עסק ואינו מתבטל כלל.

יט גמ', שם. ביאר הרשב"א בשם מורו הרב, דאתי מר זוטרא לאשמועינן, דפעמים אף דהשוכרין לא נקטי השכר בידיהם נאמנים ולא חשיבי נוגעין, והיינו בגוונא שקודם שיטען המערער, אמר המחזיק בפני בית דין דקנה קרקעות ואבד שטרו וירא שמא יטען עליו המוכר, ומביא שוכרים שדרו בה ג' שנים להעיד על חזקתו, דכיון דלא תבען המערער לא חשיבי נוגעים, ומקבלים עדותן. וכן כתב הטור (סימן קמ) בשם רבינו יונה. וביאר הב"ח (שם), דאף דאם יבא המערער ניהא להו בעדותן כדי שלא יתבעם, מכל מקום, כל שבשעת עדותן אכתי לית להו הנאה מעדותן, לא חשיבי נוגעין.

כ גמ', ומודי רב הונא בחנותא דמחוזא. ובתוס' ד"ה ומודה רב הונא וכו', דבעינן ו' שנים כי היכי דתהויה חזקת ג' שנים. והרשב"א כתב, דיש מפרשים, דהויה דומיא דמרחצאות ושובכות דסגי בג' שנים, ולא בעינן ו' שנים. והיינו דאמרינן "לליליא לא עבידא".

כא תוס' ד"ה דלא תחזקו אהרדי, בתוה"ד, וקשיא לר"י דאם כן אותו שהחזיק שנה וכו'. כתב הקצות החושן (סימן קמ סק"א), דלדעת הרשב"ם לקמן (לג). ד"ה מהימנא, דלאחר ג' שנים ליכא שבועה על כפירתו, שפיר איכא למימר, דמשום שנה לא חששו, דהא בעי שבועה, ורק משום חזקת ג' שנים חששו. ובקובץ שיעורים (אות קח) כתב, דודאי דלא חשדו זה את זה אגול, ומאי דקפדי הכי היינו כדין המלוה את חבירו בלא עדים דעובר בעשה, ולהכי החזיקו באופן שלא יהיה שייך כפירה.

כב גמ', אלא מעתה צונמא במה יקנה. ביאר הרשב"ם בד"ה אלא מעתה, דקאי אחזקת ג' שנים. אמנם הרמב"ם (פ"א ממכירה הט"ו) נקט האי דינא אף לענין חזקת קנין. והראב"ד (שם) השיג, דהאי חזקה מהני דווקא נגד טענה, אבל לא מהני לקנין. וכתב בביתאור הגר"א (ח"מ סימן קצב ס"י), דהרמב"ם פירש דמאי דאמרו "אלא מעתה צונמא במה יקנה", אחזקת קנין איירי. ובלאו הכי סבירא ליה לרמב"ם, דכל דמהני לחזקת ג' שנים, מהני אף לקנין.

כג גמ', אמר ליה אנא בשכונני גוואי הואי. ביאר הרשב"ם בד"ה אנא בשכונני, דטוען המערער דעיקר דירתו היתה בחדרים הפנימים, וכיון דהיה עובר דרכו לא חשש למחות. והקשה הרמב"ן, מאי ראייה איכא בהא דעבר דרך עליו, הא שפיר איכא למימר דמכר הבית החיצון ושייר לו דרך. ועוד, דאי בכהאי גוונא איירי, מאי טעמא דרבא דהויה חזקה, הא כל שלא הביא ראיה שדר בה לבדו, לא הויה חזקה. ועוד, דלשון "אנא בשכונני גוואי הוואי" משמע דתמיד היה שם ולא יצא משם. ומשום הכי ביאר, דטוען המערער שהיה במקום רחוק בדרום, ולא שמע החזקה. או דטעין, דלא יכל למחות

למערער עדים וכו', אי הוה טעין קמי דידי זבנה מינך או דר בה חד יומא היה נאמן. כתב המהרש"א, דדבריהם לשיטת רשב"א דכתבו להלן, דאי הוי מיייתי המחזיק סהדי דדר בה המוכר חד יומא הוי טענינן ללוקח במיגו שהיה המוכר יכול לומר לא היה שלך מעולם. אבל לשיטת ר"י דפליג, הוא הדין היכא דטוען איהו דדר בה המוכר חד יומא לא טענינן ליה.

(יב) בא"ד, אבל ודאי השתא דאמר מפלניא זבינתה דזבנה מינך. כתב הרא"ש (סימן ז), דדוקא אם אמר זבינתה מפלניא דאמר לי זבנה מינך, אינו נאמן לומר בפני זבנה נדהא אמר דאינו יודע מן המכירה אלא על פיו. וכתב הסמ"ע (סימן קמו סקל"ד), דהתוס' דנקטו בלשונם "מפלניא זבינתה דזבנה מינך", משמע, דאף בגוונא שלא אמר "דאמר לי", אינו יכול לתרץ דבריו דבפני זבנה. אמנם הש"ך (שם סק"י) כתב, דאף התוס' מודים דאם לא אמר "דאמר לי" נאמן לפרש דבפני זבנה, ומאי דכתבו "מפלניא זבינתה דזבנה מינך", היינו, דאמר לי זבנה מינך, ורק קיצרו בלשונם. וכתב בחידושי הגרע"א, דהעיקר כהסמ"ע, דאי כהש"ך, אמאי הוצרכו התוס' להא דהוי מיגו למפרע, תיפוק ליה דאינו חוזר וטוען.

(יג) בא"ד, מיגו דאי בעי אמר בתחילה לא היתה שלך מעולם. כתב הקצות החושן (סימן קמו סק"ב), דמבואר מדבריהם, דמאי דטעין קמי דידי זבנה, אינה טענה מחמת עצמה, ובלאו מיגו אינו נאמן. אמנם מדברי הרשב"ם לקמן (לא). ד"ה ומודרו נהרדעי מבואר, דהוי טענה מחמת עצמה, ואף בלא מיגו נאמן. ועיין לקמן (לא). אות ח.

(יד) בא"ד, נראה לרשב"א דהוה ליה לאוקמי לארעא בידיה אף על גב דליכא מיגו מכל מקום טענינן וכו'. ביאר הקצות החושן (סימן קמו סק"א), דסברת הרשב"א כשיטת הרמב"ן לקמן (קלה). דהאומר יש לי בנים כדי לפוטרה מיבום, נאמן להתירה אף לכהן, ואפילו דנאמנותו במיגו דגרשתיה וכהן אסור בגרושה, והיינו משום דכיון דהותרה הותרה ולא איכפת ליה אי שראי לכהן אי לאו. אבל ר"י דפליג וסבר דאי לית ליה מיגו לא טענינן, סבר כסברת הרשב"ם (שם) ד"ה האמר ר' חייא, דלכהן אסירה משום דלגבי כהן לית ליה מיגו. נולכאורה יש לחלק, דשאני כהן דמדינא לית ליה מיגו. אבל הכא אף דהלוקח יודע דמעולם לא היתה של המוכר, מכל מקום מדינא ודאי יכול לטעון כן, ואמאי לית ליה מיגו. (ח.ו.י.). ובשיעורי רבינו אבי עזרי (אות ט) ביאר, דנחלקו הרשב"א והר"י בביאור הדין דטענינן, דהרשב"א סבר דחשבינן כאילו המוכר לפנינו וטוען לזכותו, וכל טענה שהמוכר היה זוכה בה, אף הלוקח זוכה בה מכוחו. והר"י סבר, דיש ללוקח זכות לטעון את כל הטענות שהיה המוכר יכול לטעון, ומשום הכי, כל טענה שהלוקח גופיה אינו יכול לטעון, אנן לא טענינן ליה.

דף ל ע"ב

(טו) גמ', מאי בעית בהאי ארעא. כתב הנמוקי יוסף (טו: מדפי הרי"ף), דכל הני דאמרינן "מאי בעית בהאי ארעא", איירי שהביא המערער עדים שהקרקע שלו היתה או של אבותיו. ועיין לקמן אות כ'.

(טז) גמ', אמר ליה פלניא גזלנא הוא. מדברי הרשב"ם בד"ה מפלניא זבינתה מבואר, דהמערער לא הביא עדים שהמוכר גולה ממנו, אלא כיון דאין ללוקח עדים דדר בה המוכר חד יומא, לא טענינן ליה, ושפיר מצי המערער לטעון דגולתה ממנו. והקשה בעליות דרבינו יונה, דלישנא ד"פלניא גזלנא הוא", משמע דדבר יודע הוא ולא על פי טענתו קאמר. ומשום הכי ביאר כתוס' ד"ה מפלניא, דאיירי שהמערער הביא עדים שהמוכר גולה ממנו.

(יז) גמ', והא אית לי סהדי דאתאי ואימלכי כן. הקשה בעליות דרבינו יונה,

ידוע דהמערער היה בשוקי בראי. אבל בלאו הכי נאמן המחזיק, הואיל והחזיק בה בשופי, ואדרבה על המערער לברר אמאי לא מחה. וכתב הקצות החושן (סימן קמג סק"ג), דאף דלענין שכוני גוואי (לעיל כט:), אמרינן דעל המחזיק לברר אכילתו, שאני התם דאיכא עירעור בעצם חזקתו, דהא אם המערער דרס עמו לא הוי חזקה כלל, ומשום הכי עליו להביא ראיה שהחזיק כדבעי. [והיינו דווקא לפירוש הרשב"ם לעיל (כט:)] ד"ה אנא בשכוני גוואי].

(ז) רשב"ם ד"ה בשוקאי הוי טרידנא, בסוה"ד, ויש מפרשים בשוקאי הוי טרידנא ולא היה לי פנאי למחות ואינו נראה בעיני. וכן כתב הטור (סימן קמג), דכיון דבקל הוא למחות אינו יכול לטעון דמחמת טירדה לא מחה. והקשה הקצות החושן (סימן קמג סק"א), לשיטת התוס' לקמן (לח). ד"ה מחאה, דחזקה נשמעת אפילו במקום רחוק כיון דחוקר על נכסיו, ומאי דחזקה שלא בפניו לא מהני, היינו משום דהמחאה אינה נשמעת. הא כיון דהחזקה נשמעת, מיד בבואו לעיר היה לו למחות, ומאי טענה דבשוקאי הוי טרידנא. וביאר, דמחמת טירדת השוק, שכח למאי דידע דהלה מחזיק בקרקעותיו ומשום הכי לא מיחה.

(ח) גמ', אמר ליה את לאו קא מודית. כתב בעליות דרבינו יונה, דמקצת מרבותיו פירשו, דמהא דאמר ליה המחזיק "מפלניא זבינתה דזבנה מינך", משמע דהדבר יודע לו דמעיקרא היה של המערער. וכתב, דליכא למימר הכי, דהא האי מחזיק לא הודה להדיא דהמערער היה מוחזק בה מעיקרא, אלא אומר דאמר ליה המוכר שקנאה מהמערער. וכיון דהאי מוכר היה נאמן לומר דקנאה במיגו דהיה טוען ששלו היתה מעולם, הלוקח הבא מכוחו וטוען בשמו נמי יזכה בשדה. ומשום הכי ביאר, דאיירי שהמחזיק הודה להדיא דהאי ארעא מעיקרא של המערער היתה. עוד פירש, דכשאמר לו המערער "ואת לאו קא מודית וכו'", שתק המחזיק, ושתקתו כהודאה דאכן מעיקרא של המערער היתה. ועיין באות הבאה.

(ט) גמ', שם. עיין באות הקודמת בדברי רבינו יונה, דאם המחזיק מודה מכח המוכרה לו, שפיר מהני ליה המיגו דאית למוכר. והרא"ש (סימן ז) כתב, דהאי מיגו לא מהני למחזיק, משום דעדיף ליה טפי למימר מפלניא זבינתה, דסבור למצוא עדים שמכרה זה המערער למוכר, מאשר לטעון דשלו היה מעיקרא, ושמא יביא המערער עדים דמעיקרא שלו היתה. ותמה המשנה למלך (פי"ד מטוען הי"ד), מה לי דהמחזיק ירא לומר לא היה שלך מעולם, הא יכול לומר דהמוכר אמר לי זבנה מינך, ולו יש מיגו.

(י) רשב"ם ד"ה אמר ליה מפלניא זבינתה (בעמוד ב), בסוה"ד, אבל החזיק זה שלש שנים וטעין מפלניא זבינתה וכו'. כתב הטור (סימן קמו), דדעתו דכל שלא החזיק ג' שנים, אף דאין למערער עדי מרא קמא, אין המחזיק נאמן בטענת קמי דידי, ואף לא בעדי חד יומא. ותמה הדרישה, אמאי בעינן לחזקת ג' שנים, הא כיון דטוען בודאי דהמוכר זבנה מהמערער, ואית ליה מיגו דלא היה מודה לו דשלו היתה, אמאי לא יהיה נאמן. וביאר, דכיון דלית ליה ג' שנים, הוי מיגו במקום עדים, דהא תוך ג' שנים מיזודהר איניש בשטרא, ואף דלית למערער עדים שהיא שלו, מכל מקום היה לו להזהר בשטרו שמא ימצא עדים. אמנם הש"ך (סימן קמו סק"ג) כתב, דמדכתב הרשב"ם, דאינו נאמן במיגו משום דלא יודע לו אלא מפי המוכר, משמע דבאית ליה מיגו, ודאי נאמן אף דלא החזיק בה ג' שנים. ודווקא לענין דר בה חד יומא סבירא ליה דלא מהני בלא חזקת ג' שנים. ומה דכתב הרשב"ם "אבל החזיק זה שלש שנים וכו'", היינו בגוונא דיש למערער עדים, אבל בלאו הכי שפיר נאמן אף בלא חזקת ג' שנים.

(יא) תוס' ד"ה לאו קמודית, בתוה"ד, אבל בעובדא דהכא משמע שלא היה

הדרך היוזמי

מסכת בבא בתרא דף ל - דף לא

ב תשרי - ג תשרי התשע

ג) תוס' ד"ה אבל אכלה שית שנין, הקשה ר"י בר מרדכי וכו'. כתב המהרש"א, דהאי קושיא היא לפירוש הרשב"ם לעיל (ל): ד"ה והני מילי, דאיירי הכא דהביא עדים מז' שנים. אבל לפירוש היש מפרשים שהביא הרשב"ם, דאיירי הכא דאית ליה עדים רק מג' שנים, לא קשיא מידי, דאין הכי נמי, משום דאית ליה מיגו סגי בעדות רק מג' שנים. אמנם הש"ך (סימן קמו סקכ"א) כתב, דקושית התוס' נמי ליש מפרשים. [נהיינו, דכיון דהחזיק בה ג' שנים, נאמן לומר דקודם שמכרה לך מכרה לי במיגו דמינך זבינתה, ואמאי הוצרך לטעון שהחזיק בה ז' שנים].

ד) בא"ד, ואומר ר"י דאין זה מיגו וכו'. ביאר בעליות דרבינו יונה, דהמחזיק ירא לטעון דזבן מהמערער, דשמא יכבוש המערער את שטרו, ויבא המרא קמא ויוציאנו ממנו כדי להעמידו לפני הלוקח.

ה) גמ', אמר רבה מה לו לשקר. הקשה הרמב"ן, הא כיון דאמרי עדים דהיה של אבותיו של מערער ולא של אבותיו דמחזיק, מה לי בהא דאית ליה מה לשקר, הא התורה האמינה לעדים ולא כל כמיניה לומר דמשקרים הם. ועוד, דאי אמרינן מה לי לשקר נגד עדים, אמאי גבי מנה לי בידך ואמר ליה הן, ולמחר תבעו ואמר לו אין לך בידי כלום, מסקינן לעיל (ו), דהוי כאומר לא היו דברים מעולם ואינו נאמן, הא אית ליה מיגו דהיה יכול לומר פרעתין לאחר זמני. ומשום הכי ביאר, דאיירי שהמערער הביא עדים שאבותיו עמדו בה כמה שנים בחזקת שהוא שלהם. ורבה סבר דכיון דטען המחזיק בברי דשל אבותיו היה [ואית ליה מיגו], אמרינן דמסתמא קנאוה אבותיו מאבות המערער. ואביי סבר, דכיון דאמר בסתמא של אבותי, משמע דשל אבותי ולא של אבותיך, והוי נגד עדים ואינו נאמן. ועיין באות הבאה.

ו) תוס' ד"ה מה לי לשקר, בתוה"ד, ואומר רבינו יצחק דשל אבותי משמע שהיתה מעולם של אבותי. בחידושי הר"ן הוסיף, דכשטענו המערער של אבותי, על כרחך דטען דשל אבותי היה ולא של אבותיך. ומשום הכי, כשאמר לו המחזיק של אבותי, מסתמא כוונתו להכחישו בעיקר דבריו, דאדרבה של אבותי היה ומעולם לא היה של אבותיך, ואיכא הודאת בעל דין שלא קנאוה אבותיו מאבות המערער, ומשום הכי לא טעינין ליה.

ז) גמ', ומודו נהרדעי היכא דאמר של אבותי שלקחיה מאבותיך דחוזר וטוען. הקשה בחידושי הגרע"א (לעיל ל). בתוס' ד"ה לאו קמודית), לדעת הסמ"ע (סימן קמו סקל"ד) בביאור דברי התוס' לעיל (ל). ד"ה לאו קמודית, דאף לפרש דבריו אינו נאמן משום דהוי מיגו למפרע, אמאי הכא נאמן לפרש דבריו דשל אבותי שלקחו מאבותיך. ותיירך, דדוקא התם גבי מפלוני זבינתה דזבנה מינך, דאיכא למימר דדבריו הראשונים אמת, ומה דמפרש עכשיו הוא שקר, אמרינן דכיון דעתה לית ליה מיגו, מיגו למפרע לא אמרינן. אבל הכא דמעיקרא היה לו מיגו, אלא דלא האמינוהו משום דהוי במקום עדים, כל שמפרש דבריו באופן שמקיים דבריו הראשונים, שפיר סמכינן אמיגו דהיה לו מעיקרא ונאמן.

ח) רשב"ם ד"ה ומודו נהרדעי, בתוה"ד, דחזקה שיש עמה טענה היא דמה לו לשקר. כתב הקצות החושן (סימן קמו סקי"ב), דמדפתח הרשב"ם בהא דהוי חזקה שיש עמה טענה, וכן בסוף דבריו כתב "שהרי זה טען טענה גמורה וחזקה שיש עמה טענה היא", משמע דטענת "קמי דידי זבנה" הוי טענה מחמת עצמה ואי טעין לה נאמן אף בלאו מיגו. ומאי דכתב בתוך דבריו "דמה לו לשקר", לרווחא דמילתא כתב. והקהילות יעקב (סימן כא) כתב, דאף דהוי טענה מחמת עצמה, אכתי בעינן אף למיגו. משום דכיון דלא שמעינן דהמוכר דר בה חד יומא, איכא ריעותא לטענתו שהמוכר קנאה מן המערער. אבל בדאית ליה מיגו, שפיר מהימנינן ליה, ושוב הוי חזקה שיש

לשיטת התוס' בד"ה מפלניא דאיירי הכא דהביא המערער עדים דהמוכר גולה ממנו, מה יהני הא דהמחזיק הביא עדים דנמלך במערער, הא אמרינן לקמן (מז). דליכא חזקה לגולן אף בגוונא שהמרא קמא הודה לו. ותיירך, דהני מילי הודאה דאי לאו דמודי ליה הוי ממטי ליה ולחמריה לשחזור, וכדאיתא התם. אבל מהא דהשיא לו עיצה לקנות השדה, אי לאו טעמא דהשני נוח לי, שפיר איכא ראייה דמכרה. והרא"ש (סימן ז) כתב, דהני מילי בהודה בפני הגולן, אבל הודאה בפני המחזיק שפיר הוי הודאה, דמשום פחד הגולן לא היה לו להודות בפני המחזיק.

יח) גמ', התם עביד ליה מעשה. כתב הריטב"א, דלאו למימרא דמחמת החתימה חשיב מעשה, אלא הא דנגמר הדבר על ידה חשיב מעשה. והוא הדין עדות בעל פה חשיב עביד ליה מעשה, והפסיד.

יט) גמ', אמר ליה והא אית לי סהדי דאתית באורתא וכו'. כתב הרשב"א, דלגירסא דידן דגרסינן אף הכא דאמר ליה המערער פלוני גולנא הוא, אייתינן האי מעשה לרבותא דאף מצי למיטען איזבן דינאי. אבל אית ספרים דלא גרסי דאמר לו המערער פלוני גולנא הוא, אלא אמר ליה דאית ליה סהדי דאתי המחזיק לאורתא וזבן ממנו, ומסקינן דאינה ראייה משום דעביד איניש דזבין דיניה.

כ) גמ', ההוא דאמר לחבריה וכו', אמר ליה מפלניא זבינה ואכלתיה שני חזקה. כתב הרשב"א, דהאי מערער לא בא בטענת מרא קמא, [ועיין לעיל אות טו], אלא המחזיק סבר דמסתמא בטענת מרא קמא אתא, ומשום הכי אמר לו דזבינתה מפלוני ואית ליה סהדי דחזקתי בה שני חזקה. ואין הכי נמי, דאף היה יכול לומר לו לאו בעל דברים דידי את, דהא לא הביא עדים שהיה מרא קמא, אלא האמת השיב לו. ואי הוי טוען לו מעיקרא דאף הוא קנאה מהמרא קמא, היה אומר לו דכבר החזיק בה ז' שנים כדטען לבסוף.

כא) גמ', אמר ליה והא נקיטה שטרא דזבני ליה מיניה הא ארבעי שני. הקשה הרמב"ן, אמאי לא אמרינן, דשמא המוכר חזר וקנאה לאחר ד' שנים, וחזר ומכרה למחזיק בה. ותיירך, דכיון דמכרה לראשון, בעינן עדים דדר בה חד יומא לאחר שקנאה, והאי מחזיק הא קאמר דאיהו דייר בה ז' שני, ולא שייך למימר דהמוכר דר בה חד יומא.

כב) רשב"ם ד"ה והני מילי, בתוה"ד, ויש מפרשים דאין צריך עדי חזקה ז' שנים וכו', ולא מילתא היא. והרמב"ן כתב, דכיון דאית ליה עדי חזקה ג' שנים, שפיר נאמן דהחזיק בה ז' שנים במיגו דיכול לטעון לקחתיה ממך. [וכדהקשו התוס' לקמן (לא). ד"ה אבל אכלה. ועיין לקמן (לא). אות ג].

דף לא ע"א

א) גמ', אבל שית אין לך מחאה גדולה מזו. הקשו התוס' לקמן (לט): הא אמר ריש לקיש משום בר קפרא דבעינן למחות בסוף כל ג' וג', והיכי אמרינן דאכלה שית אין לך מחאה גדולה מזו. ותיירצו, דסוגיין פליגא אבר קפרא, והלכתא כסוגיין משום דסתמא דגמרא קאמר לה. אמנם הרא"ש (בסימן ח) כתב, דדוקא גבי מחאה אמרינן דצריך למחות בסוף כל ג', דאי לאו הכי איכא למימר דמודשתק ג' שנים נראה דהודה לו. אבל הכא שמכרה לאחר, לאו כל כמיניה להודות ולחוב ללוקח, ושפיר חשיב מחאה.

ב) גמ', שם. כתב הרשב"א, דליש מפרשים שהביא הרשב"ם לעיל (ל): ד"ה והני מילי, דסגי בעדות ג' שנים, צריך לומר דהיכי דמייתי עדות על ו' שנים גריע טפי, דכיון דהיתה בידו קודם שקנאה זה, היאך יוכל לומר מינך זבינתה. אמנם כתב, דלאו מילתא היא, דהא שפיר יכול לומר דמעיקרא לפירות נחת בה, ובתור הכי זבינתה מינך.

עמה טענה.

ט) גמ', עביר איניש דלא מגלי טענתיה אלא בבית דין. כתב הרשב"ם בד"ה **ומודו נמי**, דאף אם טען טענות שעוקרות לגמרי הראשונות נאמן. וכתב **בעלויות רבינו יונה**, דמשמע מדבריו, דאף אם יטען חוץ לבית דין להדיא של אבותי ולא של אבותיך, יכול לטעון בבית דין של אבותי שלקחו מאבותיך. אמנם כתב, דכיון דטען של אבותי ולא של אבותיך, הוי כמודה דמעולם לא לקחתיה ממך, דומיא דהאומר לא ליתיה דהוי כאומר לא פרעתי, והודאה הא אפילו חוץ לבית דין מהני. וביאר **האבי עזרי** (פ"ו מטוען ה"ג אות ב), **דהרשב"ם ורבינו יונה** נחלקו בהא דמספקא ליה **בשו"ת הגרע"א** (ח"א סימן קמט) בביאור הדין דהאומר לא ליתיה כאומר לא פרעתי. **דהרשב"ם** דלא השווה להודאה, משום דלמד דבאומר לא ליתיה, לא חשיב הודאה מפורשת שלא פרע, אלא הוי ראייה שלא פרע, משום דאם פרע היה לו לטעון שפרע. **ורבינו יונה** דהשווה להודאה, סבר, דהאומר לא ליתיה הוי כהודאה מפורשת שלא פרע.

י) תוס' ד"ה אמר ליה רבא, בתוה"ד, וללישנא דהוי טעמא דרבא משום חידוש ואין לך בו אלא חידושו נחא. כתב **בחיידושי הר"ן**, דאי נימא דסוגיין כמאן דאמר טעמא דרבא משום דעד זומם חידוש הוא, צריך לומר דשורת הדין דתרווייהו מפסלי וכדפסלין הכא בהכחישו זה את זה. ומה דהכשירה התורה העד זומם חידוש הוא, ואחר דמצינו דחלוקה הזמה מהכחשה, איכא למימר דאף המוזם דנפסל אינו למפרע כבהכחשה, אלא רק מכאן ולהבא. אבל למאי דמסקינן **לקמן** (עמוד ב), דאף רבא לא אמר דנפסלו אלא לאותה עדות, איכא למימר דאדרבה, מה דהמוזם נפסל הוא החידוש, ואין לך בו אלא חידושו ונפסל דוקא מכאן ולהבא.

יא) בא"ד, דנאמן לומר היתה של אבותי יום אחד וכו'. הקשה **המהרש"א**, הא **התוס'** לעיל בד"ה **מה לי לשקר** כתבו, דכיון דאמר של אבותי לא טענינן ליה דשל אבותי דלקחו מאבותיך. ותיריך, אף דלא טענינן ליה, אם יטען כן להדיא, שפיר נאמן לפרש דבריו.

יב) גמ', אמר ליה נהי דאיתכחש באכילתה וכו'. הקשה **הריטב"א**, דמשמע דהלכתא כרב נחמן משום דבאותה שעה היה רבא תלמיד יושב לפני רבו, וקשיא הלכתא אהלכתא, דהא קיימא לן דעד זומם למפרע הוא נפסל, ואינו נאמן אף בעדות הגניבה, והיכי פסקינן הכא דבעדות אבהתא נאמן. ותיריך, דעד זומם הוי פסול ודאי. אבל הכחשה דהוי רק פסול מחמת הספק, למאי דאיתכחש איתכחש ולמאי דלא איתכחש לא איתכחש.

דף לא ע"ב

יג) גמ', אמר רב הונא זו באה בפני עצמה ומעידה וכו'. ביאר **הרשב"ם בד"ה וזו באה**, דהיינו טעמא דרב הונא, משום דאוקי גברא אחזקתיה. וביאר **בקובץ שיעורים** (אות קיז), דודאי דאף רב הונא מודה דאולינן בתר חזקת ממון ואין מוציאין מספק, אלא דסבר דמוקמינן לעדים בחזקת כשרות, ושוב מוציאין ממון על ידי העדות.

יד) גמ', ורב חסדא אמר בהדי סהדי שקרי למה לי. כתב **הרשב"ם בד"ה רב חסדא אמר**, דאוקי ממונא בחזקת מריה ולא תוציאנו מספק שמא הם פסולים. **והר"י מיגאש (שבועות מז:)** ביאר, דכיון דאיכא הכא תרתי דסתרי, לא מוקמינן אחזקה. **והקצות החושן** (סימן לד סק"ו) ביאר, דהא דפסלם רב חסדא אינו משום דהוי ספיקא דתרי ותרי ולא מוקמינן אחזקתייהו, דהא **בשבועות** (מה). מקשינן ארב חסדא מאחד אומר גבוה ב' מרדעות ואחד אומר גבוה ג' מרדעות, והתם הא לא הוי תרי ותרי. אלא פסלם משום דכת

אחת ודאי פסולה, ואיכא הכא תערובת כשרים בפסולים ופסלינן לכולהו. **טו) גמ', שם.** הקשה **בחיידושי הגר"ש שקאפ** (כתובות סימן כו), מאי שנא משני שבילין דלכולי עלמא מוקמינן כל חד אחזקתו. ותיריך, דבשני שבילין נולד ספק על כל שביל ושביל בפני עצמו, וכשדנים על שביל אחד אין כלל נפקא מינה בדינו של השני. אבל בתרי כיתי עדים המכחישות זו את זו, כל הספק נולד מהא דאיכא הכא עוד כת, ועל כרחך בעינן לדון אתרווייהו בהדי הדדי, ומשום הכי לא מוקמינן אחזקה.

טז) תוס' ד"ה וזו באה, תימה בין לרב הונא ובין לרב חסדא נהמנינהו לבתראי וכו'. תירץ **הרמב"ן**, דלא אמרינן מיגו בעדים להאמינם טפי ממה שהאמינה תורה משום מיגו. ורק היכא דיש חשש נוגע, אמרינן דמהני מיגו להאמינו. וביאר **הקהילות יעקב** (כתובות סימן יט), דמיגו לא הוי אלא כח טענה שניתן לבעל דבר, אבל לא מצינו שמיגו יהיה בתורת נאמנות להאמין לעד.

יז) תוס' ד"ה ורב נחמן, בסוה"ד, שאומרים קרובים היו ועכשיו נתרחקו. מבואר מדבריהם, דאילו יאמרו דאף עתה קרובים הם, לא חשיב תרי ותרי. וביאר **בשער משפט** (סימן מו סקט"ו), דבכל תרי ותרי, אף דכת אחת משקרת, מכל מקום אכתי לא נפסלה ושפיר חשיבי עדים. אבל בשניים מעידים עליהם דקרובים הם, הרי מעידים דהני לאו עדים נינהו, ומשום הכי לא חשיב כתרי ותרי. והקשה **הקובץ שיעורים** (אות קכה), דאי הכי, מאי יהני הא דאומרים דעתה כבר נתרחקו, הא כיון דתחילת הגדתן בפסול היתה, כל עדותן נפסלת. וביאר, דאם אומרים דאף עתה הם קרובים, כיון דעדותן על עצם העדים, האם אינם יכולים להכשיר עצמם. אבל כשמעידים שהיו קרובים, כיון דאין עתה נפקא מינה על גופן של העדים, כל עדותן היא רק על השטר, ובוה שפיר הוי תרי ותרי.

יח) בא"ד, שם. הקשה **הרש"ש**, הא אכתי תיקשי אמאי לא מוקמינן להו אחזקה דהשתא דכשרים הם. ועיין **בשב שמעתתא** (ש"ג פ"ז) שכתב, דהתוס' סברי, דאף בדליכא חזקה דמעיקרא, לא אזלינן בתר חזקה דהשתא אלא בגוונא דאיכא רוב נוטה.

יט) גמ', אנן אחתיניה אנן מסקינן ליה. כתב **הרשב"ם בד"ה אנן מסקינן ליה**, דלא נחזיק את זה יותר מזה. **וברשב"ם ד"ה דאבהתיה** כתב, דאמרינן כל דאליים גבר. אמנם **הרמב"ן** כתב, דלדינא דכל דאליים גבר לא מודקקינן להוציא מידו, אלא איירי שהיה אחד מוחזק בה, וכשהביא הלה עדים דשל אבותיו היה, הוציאו מזה המחזיק, ועתה כשחזר המחזיק והביא אף הוא עדים דשל אבותיו היה, מוציאין מיד המערער ומחזירין אותה לידו כדמעיקרא.

כ) גמ', לזילותא דבי דינא לא חיישינן. ביאר **בהגהות הגרא"מ הורוויץ**, דכיון דעתה אתו סהדי, שפיר סותרים דבריהם, ליכא זילותא בהא דלא ידעו דאיכא תרי נגדם. אלא, דכיון דאילו ירד איהו בלא פסק בית דין לא מפקינן ליה, דהא תרי ותרי נינהו, לא יתכן דהיכא דעל ידי פסק בית דין נחת לה, יגרע כוחו ויוציאו מידו.

כא) גמ', אבל במקום שאין עוררין מעלין לכהונה על פי עד אחד. ביאר **הר"ן (כתובות י: מדפי הרי"ף)**, דהיינו טעמא משום דעד אחד נאמן באיסורים. ותמה על **הרמב"ם** (פ"כ מאיסורי ביאה ה"ב) דכתב, דלתרומה דאורייתא בעינן תרי. ולדבריו, מאי דאמרינן דסגי בעד אחד, היינו דווקא לתרומה דרבנן.

כב) גמ', וכי תימא ערער חד איכא בינייהו. ביאר **בשיטה מקובצת** בשם **הריצב"א**, דלהאי סלקא דעתין דנחלקו בערער חד, איירי בגוונא דליכא

(כתובות אות עד), דנחלקו רבנן ור' יהושע בן קרחה, האם נאמנות העדים היא על עצם המעשה, ואחר דהתברר המעשה לבית דין שפיר פסקינן על פיו, או דנאמנות העדים היא על הדין דנפיק מעדותן אף בלא ידיעת המעשה. דרבנן דסברי דאין מצטרפין אם לא ראו כהדדי, היינו משום דבעינן נאמנות על עצם המעשה. אבל ר' יהושע בן קרחה דסגי בהא דאיכא עדות על הדין דנפיק מעדותן, ושפיר מצטרפין אפילו בזה אחר זה.

דף לב ע"ב

(ז) גמ', אין שטרא זייפא הוא. כתב הרשב"ם בד"ה שטרא זייפא הוא, דלאו דווקא שטרא זייפא, אלא שטר דלא נכתב על מכירה זו, אלא לאמנה כתבו. עוד כתב, דאיכא לפרושי דהוי זייפא ממש, ואף העדים טעו בו וסברו דחתמוהו. והרי"ף (טז: מדפי הרי"ף) כתב, דליכא לפרושי דהוי זייפא ממש, דאי הכי, אמאי קאמר רבה דמה לי לשקר ונאמן, הא האי שטרא חספא בעלמא. ותמה הרשב"א, מה לי שטר אמנה ומה לי שטרא זייפא, הא תרווייהו פסולים, וכי היכי דבשטר אמנה אית ליה מיגו, הוא הדין בשטרא זייפא. וכתב הב"ח (סימן קמו סמ"ד), דהרי"ף סבר דאיירינן הכא בשטר שאינו מקוים, ומשום הכי בשטרא זייפא לית ליה מיגו, דירא שמא יבואו העדים ויכחישוהו, ואף אם העדים כבר מתו, ירא שמא העדים שיבואו לקיימו יכירו בו דמוזיף הוא. אבל בשטר אמנה דחתמו עליו עדים כדין, שפיר אית ליה מיגו.

(ח) גמ', אמר רבה מה לו לשקר. כתב הרמב"ן בשם הר"י מיגאש, דרבה סבר דאמרינן מיגו אפילו להוציא, ומשום הכי מהני מיגו דידיה להאמין לו דקנאה מן המערער. ובהא גופא פליג ר' יוסף וסבר דלא אמרינן מיגו להוציא. והרשב"א כתב, דאף רבה מודה דלא אמרינן מיגו להוציא, אלא סבר דהכא לא חשיב להוציא כיון דכבר קאי בהאי ארעא. ואף בההיא דהב לי מאה זוזי דמסקינא בך דקאמר רבה דנאמן במיגו לומר דשטרא זייפא הוא, לא חשיב מיגו להוציא, כיון דכבר קודם המיגו טען "והא שטרא" ויכול להוציא על ידי טענתו. ועיין באות הבאה.

(ט) גמ', אמר ליה רב יוסף אמאי סמכת אהאי שטרא וכו'. עיין ברשב"ם ד"ה אמאי קא סמכת, ובתוס' ד"ה אמאי מה שביארו. והרמב"ן ביאר, דהאי סוגיא איירי כשהוציא שטר שאינו מקוים. דרבה סבר דאם יכול לקיימו נאמן במיגו דהיה אומר שטרא מעליא הוא. ורב יוסף סבר דכיון דהודה דשטרא זייפא הוא וחספא בעלמא, היאך בית דין נזקקין להאי חספא לקיימו כדי שיהיה למחזיק מיגו.

(י) רשב"ם ד"ה אמאי קא סמכת, בתוה"ד, אבל הכא דמי למה לי לשקר במקום עדים. הקשה הרא"ש (סימן יב), הא לא בא לזכות בשדה על ידי השטר, דאיכא למימר דאחר שהודה דשטרא זייפא הוא, תו אינו נאמן במיגו. אלא בא בטענה דמינך זבינתה, והאי שטרא דהוציא לראיה בעלמא היה לקיים דבריו על ידי מיגו, ואמאי דמי למיגו במקום עדים. וביאר הקובץ שיעורים (ח"ב סימן ג אות יב), דהרשב"ם סבר, דענין המיגו אינו משום אן סהדי דדובר אמת הוא, אלא דכל שיכול לטעון ולזכות בטענתו, נאמן הוא אף על שאר הטענות שטוען. והכא כיון דהודה דאין לו נאמנות בטענתו הראשונה, תו לית ליה מיגו ואינו נאמן בטענה האחרת.

(יא) תוס' ד"ה אמאי קא סמכת, בתוה"ד, ואין נראה לר"י מדלא מפרש טעמא הכי בהדיא. תירץ הרא"ש (סימן יג), דהכי קאמר רב יוסף, דבמאי סמכת להיות מוחזק בהאי קרקע ולהיות נאמן במיגו, על ידי האי שטרא, הא האי שטרא חספא בעלמא ואינך מוחזק בקרקע, וקרקע בחזקת בעליה עומדת ולא

חזקה דכשרות, דמאן דאמר מעלינן, היינו משום דכל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי הוא כשנים, וכההיא דקידושין (עד). דנאמנת חיה לומר זה כהן. ומאן דפליג סבר, דכיון דלית ליה חזקת כשרות, סגי בערער חד כדי לא להעלותו וכאיך לישנא דהתם. ועלה מקשינן דהאמר ר' יוחנן, דאפילו בדליכא חזקה אין ערער פחות משנים.

דף לב ע"א

(א) גמ', ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיניה. כתב הרשב"ם בד"ה ואחתיניה, דאף בלא דנפק עליה קלא מצי לאוקמיה לפלוגתייהו, אלא דאי לא נפיק עלה מעיקרא קול לפסולו, אמאי יבוא עד אחד להעיד על כשרותו. והרשב"א כתב, דאף אם יבא ויעיד לאו כלום הוא, דכיון דהוחזק לן בכשרות, עד אחד לא מעלה ולא מוריד ולא משגחינן ביה כלל.

(ב) גמ', ודכולי עלמא מצטרפין עדות והכא במיחש לזילותא וכו'. הקשה בעליות דרבינו יונה, אמאי אוקמוה בכהאי גוונא דאסקיניה על פי חד ואחתיניה על פי תרי ושוב חזרו והעלוהו על פי חד, נוקמיה בגוונא דאחתיניה על פי תרי, ובתרי הכי אסקוהו על פי תרי שבאו בזה אחר זה. ותירץ, דכהאי גוונא לא מקרי "על פי עד אחד", דהא סוף סוף עלה על פי תרי, ודווקא היכא דמעיקרא העיד חד, ובתרי הכי התבטלה עדותו מחמת עדות התרי, ושוב העלוהו על פי חד, חשיב שעלה על פי חד. והקשה הרשב"א, דאכתי תקשי אמאי מתניתין נקטה האי לישנא דמעלין לכהונה על פי עד אחד. וביאר, דהוא גופא מאי דמתקיף לה רב אשי "אי הכי מאי אריא חד". ובשם רש"י כתב, דאם לא העלוהו מעיקרא על פי עד אחד, לא הוי מוקמינן ליה אחזקתיה, משום דהוא לא הוחזק, וחזקת אבהתיה לא מהני.

(ג) גמ', ורבן שמעון בן גמליאל סבר אנן אחתיניה ואנן מסקינן ליה. ביאר הרשב"ם בד"ה ואנן מסקינן, דאף דאיכא תרי ותרי, מכל מקום מוקמינן ליה בחזקתו שהוחזק על פי הראשון. [וכן כתב רש"י בכתובות (כו: ד"ה ואנן)]. והקשה הריטב"א, הא בטלה אותה חזקה מחמת התרי. ועוד, דאי לא מסקינן ליה אלא משום דמעיקרא הוחזק על פי עד אחד, מאי מתקיף לה רב אשי דלתני בתרי, הא דווקא בכהאי גוונא דאתא עד אחד מעיקרא קודם שבא ערער, מוקמינן ליה אחזקתו. ומשום הכי ביאר בתוס' ד"ה אנן, דמוקמינן ליה בחזקת אבהתיה דמוחזק לן שהיה כהן.

(ד) תוס' ד"ה אנן מסקינן, ואוקי גברא אחזקיה דמוחזק לן דאביו כהן. הקשה הקובץ שיעורים (אות קלב), מדוע תיהני חזקת האב לבן, הא מה דהאב גופיה כשר אינו מכריח דאף הבן כשר, דשמא נפסל מחמת אמו, כגון שהיתה גרושה דאין פוסלת אלא לזרעה ולא לבעלה. ותירץ, דדין האב הוא שבנו יהיה כמוהו, וכל דפסלינן את הבן הוי השתנות באב גופיה, ושפיר איכא לאוקמיה לאב אחזקתו שלא השתנה דינו ובנו כמוהו. ומשום הכי לא ביאר הרשב"ם ד"ה ואנן, דמוקמינן ליה אחזקתו ולא אחזקת אביו.

(ה) גמ', והכא בלצרך עדות קא מיפליגי. הקשה הריטב"א, אמאי נקטה מתניתין בגוונא דבאו המכשירים אחד קודם הפוסלים ואחד אחר הפוסלים, הא שפיר איכא לאשמועינן בגוונא שבאו המכשירים אחד אחר השני. ותירץ, דאתי לאשמועינן דאפילו בגוונא שנתבטלה עדות העד מחמת תרי, וסלקא דעתין דאינו חוזר וניער להצטרף עם האחר המכשיר, קמשמע לן דאפילו הכי מצטרפין. ואף למאן דאמר אין מצטרפין איכא רבותא, דאף דכבר נעשה מעשה על פי המכשיר, כיון דאתו בי תרי להכחישו, שוב אין המכשירים מצטרפים זה לזה.

(ו) גמ', דתניא לעולם אין עדותן מצטרפת וכו'. ביאר הקובץ שיעורים

אמרינן מיגו להוציא.

(יב) תוס' ד"ה והלכתא, וצריך לדחוק ולפרש ולחלק בין ספיקא דתרי ותרי וכו'. **כתב המשנה למלך** (פ"ב מטומאת צרעת ה"א), דדוקא בספיקא דמציאיות איכא לאוקמיה אחזקה דמעיקרא. אבל לא היכא דהספק בדין, וכי משום החזקה ישתנה דינו. וכתב **הקובץ שיעורים** (אות קלו), דליכא למימר דלכך כוונת התוס', דהא חזקת מרא קמא בקרקעות הוי כמוחזק דמטלטלין, וכי היכי דמהני מוחזק דמטלטלין גבי ספיקא דדינא, אמאי חזקת מרא קמא דקרקעות לא תהני. ומשום הכי ביאר, דבספיקא דדינא, כיון דאין הדיינים יודעים היאך לפסוק, אין בכוחם לפסוק הדין דמוחזק, אלא מסתלקין וכל דאלים גבר, וכדכתב **הרשב"ם לקמן** (קסו): **ד"ה תיקו,** לבאר אמאי בספיקא דדינא לא אמר סומכוס דיחלוקו.

(יג) בא"ד, שאני התם דאיכא שטרא. **ובקצות החושן** (סימן פג סק"ה) הביא **מתשובות [הרשב"א המיוחסות לרמב"ן** (סימן ק), דכיון דאית ביה אחריות נכסים, חשיב כגבוי ולא הוי מיגו להוציא. ואף לבית הלל דסברי דשטר העומד להגבות לאו כגבוי דמי, מכל מקום לענין מיגו, שפיר חשיב כגבוי והוי מיגו להחזיק.

(יד) גמ', ההוא ערבא וכו'. כתב **הרשב"ם בד"ה והא שטרא,** דהרי אתה משועבד לי בשטר זה כמו שהיית משועבד לו. וכתב **הרא"ש** (סימן יד), דאיירי שהערבות מפורשת להדיא בשטר, דאי לאו הכי מנלן שהוא ערב. או דאיירי שהמלוה מודה דהוא ערב. או שיש לו שטר ערבות עליו. ומהא דשטר ההלואה ביד הערב מוכח דפרעו למלוה. והוסיף, **דה"ר יונה** כתב, דבעינן שיכתוב המלוה לערב התקבלתי, דאי לאו הכי ליכא ראייה מהא דהשטר בידו, דשמא לפקדון מסר לו, או דמכר לו ואין אותיות נקנות במסירה. ועיין באות הבאה.

(טו) גמ', שם. כתב **הרשב"א,** דאיירי שכתב לו המלוה התקבלתי ונתן לו

זכותו, דאי לאו הכי, אף דהשטר יוצא מתחת יד הערב, אינו גובה בו מן הלווה, משום דהלווה לא נשתעבד בשטר זה אלא למלוה ולא לערב, וכלפי הערב הוי מלוה על פה. וכתב **הש"ך** (סימן קל סק"ח), דנתן לו זכותו היינו דווקא בכתיב ומסירה. ואף **רבינו יונה** דכתב דאיירי בכתב לו התקבלתי, בכתיבה ומסירה איירי. ביאר **הש"ך,** דהיינו מה שכתב **הרא"ש** (באות הקודמת), **"וה"ר יונה פירש וכו',"** דכוונתו דלפירושו דאיירי בכתב הקבלתי ובכתיבה ומסירה, אין צריך לומר דנזכר הערבות בשטר.

(טז) גמ', כהאי גוונא מאי. ביאר **הרשב"ם בד"ה כהאי גוונא,** דהכא מבעיא ליה משום דאינו כל כך שקר. **והריטב"א** כתב, דכיון דשטר פרוע הוא ואינו יכול לגבות מלקוחות, נמי הוי שקר כההיא דשטרא זיפא. ומאי דשלחה רב אידי בר אבין לאביי כהאי גוונא מאי, היינו לידע האם יאמר כדבריו דהלכתא כרב יוסף.

(יז) רשב"ם ד"ה רבא בר שרשום, בתוה"ד, נפק עליה קול של עדות אמת כו'. וכתב **הריטב"א,** דנפק עליה קול הברה בעלמא.

(יח) רשב"ם ד"ה משכנתא, בתוה"ד, במשכנתא דטורא כו'. **הריטב"א** כתב ב' ראיות דאיירי דוקא במשכנתא דטורא. א. דדווקא כהאי גוונא שריא לצורבא מדרבנן, כדאיתא **בבבא מציעא** (סז): ב. דבגופא דעובדא מוכח הכי, דכי אכלה שני משכנתא לא הוה ליה למיגבי מיניה כלום.

(יט) תוס' ד"ה נפק עליה קלא, בתוה"ד, אבל אין לפרש דיצא הקול דמתחלה היה של אביהם אבל עכשיו לא היו יודעין כו'. אבל **הרמב"ן לקמן** (לג). פירש הטעם דלא מצי לומר לקוחה היה בידי, כיון דחזקת אבות עדיפא על חזקתו, והוא צריך להביא עדים, ואין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין, וכדאמרינן **בבבא קמא** (קיב). **ובתוס' שם** (קיב): **ד"ה אבל,** כתבו כהרמב"ן, ובהגהות **אמרי ברוך** (לשולחן ערוך חושן משפט סימן ק"י בש"ך סקט"ו), ציין מחלוקת בעלי התוס'.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרה היומית" בעיון!!!

זמני השיעור בדרה היומית בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©